

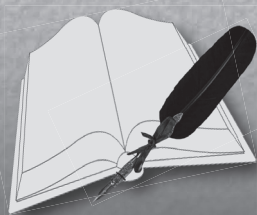
Білекті бірді жығады - білімді мыңды жығады

БІЛІМ КІЛТІ - КЛЮЧ ЗНАНИЙ

6 шілде

СҰҒЫҚТІ АСТАНАСЫ!

Құтты болсын!

БІЛІМ КІПТІ - КЛЮЧ ЗНАНИЙ

№ 7 (205), 2025

Шілде

Июль

2011 жылдан бастап ай сайын шығады — С 2011 года выходит ежемесячно

Журнал 2006 жылдың қантар-ақпан айынан бастап
қазақ және орыс тілдерінде шыға бастады.

Журнал издаётся с января-февраля 2006

года на казахском и русском языках

**(Республикалық ғылыми-әдістемелік
педагогикалық журнал
Республиканский научно-методический
педагогический журнал)**

МАЗМҰНЫ - СОДЕРЖАНИЕ

С. Абдрасулина

Творческая и исследовательская деятельность на уроке.....3

Х. Батырова

Занимательность на уроках русского языка5

Л. Габдуллина

Постоянный электрический ток8

Н. Ванчугова

Умножение многозначного числа на трехзначное12

Г. Шотова

Понятие о мышлении. Виды мышления. Мыслительные операции,
формы мышления18

А. Голубева

Job hunting.....23

Н. Абишева

Гүл отырғыза білесіз бе?26

Б. Ілескызы

Омоним. Синоним. Антоним29

К. Галиев

Спорттағы бағдарлау мен іріктеу32

С. Жумалиев

Байланыс желілері және қондырғылар34

Ж. Әбдіхалық

Затты тең екі бөлікке бөлу, бір бөлігін табу.....36

Е. Карбоз

Роботты бағдарламалау және тестілеу.....41

А. Балықбаева

Суды қорғау43

ҚҰРЫЛТАЙШЫ:
«Педагог LTD» ЖШС

Редактор:
Гүлжанат ҚҰСТАНОВА

**БІЛІМ КІПТІ -
КЛЮЧ ЗНАНИЙ**
журналы

20.05.2010 ж. ҚР Байланыс
және ақпарат министрлігінде
қайта тіркеліп, №10965-Ж
куәлігі берілді.

Басуға қол қойылды
15.07.2025 ж.
Сандық басылым.
Тапсырысы: 322.
Басылым индексі: 75488

Редакцияның мекен-жайы:
050036, Алматы қаласы,
Мамыр-2 ы/а, 13-7.
Тел/факс: 8 (727) 255-72-94.
Ұялы тел:
8 777 303 37 67.
Эл. пошта:
pedagog-ltd@mail.ru

Журнал «Rado Print»
баспаханасында басылды.
Алматы қ., Мыңбаев көш., 46,
кеңсе 411А

Көркемдеуші және беттеуші:
Нұрзат Раймқұлова

Редакциялық алқа: Редакционная коллегия:

Н. Омашев — ҚР Жоғары мектеп ғылым академиясының академигі, Қазақстанның Еңбек сіңірген қайраткері, филология ғылымдарының докторы, профессор.

С. Аманжолов — педагогика ғылымдарының докторы, ҚР Білім беру ісінің үздігі, А.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің педагогика факультетінің деканы.

Ә. Дүйсебек — Ы. Алтынсарин атындағы Қазақ Білім академиясының вице-президенті.

А. Миразова — ҚР Білім беру ісінің үздігі, Қазақстанның Еңбек ері.

НАЗАР АУДАРЫҢЫЗ!

Материалдарды компьютерде Times New Roman қарпімен теріп, көлемі 2 беттен аспайтын Microsoft Word файлы ретінде сақтаңыз. Мақала соңында автор туралы толық әрі нақты мәлімет болуы керек. Аты-жөніңізді толық жазыңыз (Мысалы, М.Т., К.С. емес). Мақалаңызға қосымша журналға жазылғандығыңыз жөніндегі **түбіртек көшірмесін** салғаныңыз жөн. Түбіртектің түпнұсқасы өзіңізде қалсын. Ол журналды уақытысында алмаған жағдайда байланыс бөлімшесіне барып, талап етулеріңізге керек болады. Мақаланы мүмкіндігінше Интернет арқылы электронды поштаға (pedagog-ltd@mail.ru, aknur@mail.ru) жіберіңіз. Болмаса, факс арқылы, бағалы хат арқылы редакция мекенжайына жіберулеріңізге болады.

ОБРАТИТЕ ВНИМАНИЕ!

Представляемые материалы должны быть напечатаны на компьютере и сохранены в формате программы Microsoft Word. Объем не более 2-х страниц. Сведения об авторе должны быть точными и полными. Фотографии высылайте отдельными файлами в формате JPEG, TIFF, не вставляя в текст статьи. К высылаемому материалу приложить копию квитанции о подписке на журнал. Материалы отправляйте электронной почтой (pedagog-ltd@mail.ru, aknur@mail.ru), факсом или заказным письмом.

Учредитель:

ООО «Педагог LTD»

Главный редактор: Г. КУСТАНОВА
Журнал перерегистрирован в Министерстве
связи и информации РК. Свидетельство
№10965-Ж от 20.05.2010 г. Астана.

Подписано в печать 15.07.2025 г.

Печать цифровая.

Заказ 322.

Подписной индекс: 75488

Адрес редакции:

050036, г. Алматы,

Мкр. Мамыр-2, 13-7.

Тел./факс: 8 (727) 255-72-94;

Моб.т.: 8 777 3033767

Эл. почта: pedagog-ltd@mail.ru

Журнал напечатан в типографии

«Rado Print».

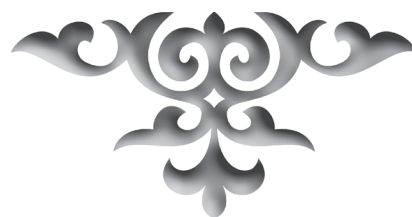
Адрес: г. Алматы, ул. Мынбаева, 46, оф. 411А

Жарияланған материалдар редакцияның пікірін білдірмейді. Фактілер мен мәліметтердің дұрыстығына авторлар жауапты. Қолжазбалар мен фотосуреттер рецензияланбайды және қайтарылмайды.

Журналға шыққан материалдарды редакцияның келісімінсіз көшіріп басуға болмайды.

Опубликованные материалы не отражают точку зрения редакции. Ответственность за достоверность фактов и сведений в публикациях несут авторы. Рукописи и фотоснимки не рецензируются и не возвращаются. Перепечатка материалов, опубликованных в журнале допускаются только с согласия редакции.

Творческая и исследовательская деятельность на уроке

Перемены в жизни общества требуют адекватной трансформации современного образования. Улучшить его качества не значит в корне изменить процесс обучения. Можно осуществлять фрагментарный выбор технологии обучения и конструировать учебное содержание в соответствии с образовательными целями.

Активизировать творческую и проблемно — поисковую деятельность учащихся нам помогают сочинения, «карточки соседа» (зачетные задания соседу), кроссворды, лингвистические задачи и деловые игры, «интеллектуальный теннис», составление толкового словаря (пиши и говори правильно), лексический поиск, словарная работа (подготовка орфоэпических, орфографических карточек перфокарт).

По форме такие уроки могут быть путешествием, соревнованием, этюдом, исследованием. Приобщаясь к творческой и исследовательской деятельности, учащиеся 5-6 классов осваивают общенаучные методы исследования: абстракцию и конкретизацию, анализ и синтез, сравнение, сопоставление, противопоставление. Это является первым шагом.

Второй предпринимаем с учащимися постарше, когда знакомим их с особенностями конкретных теоретических методов исследования, анализом литературных источников, собственной творческой деятельности, поня-

тийно-терминологической системы, построением гипотезы проблемных ситуаций, первичным моделированием. Подготовленным таким образом старшеклассники способны к 3 шагу — освоению конкретно — научных методов исследования. (Наблюдение и самонаблюдение, общение собственного опыта и опыта одноклассников, участие в научных проектах). Процесс этот кропотливый, трудоемкий, и возможен он лишь при удачном комбинировании фрагментов современных образовательных технологии. Технология активного обучения позволяет осуществлять его через деятельность, развивая творческое, продуктивное поведение, мышление, общение. Основными формами интерактивного обучения можно назвать диалог, групповую работу, учебную дискуссию.

Предметом анализа в диалоге выступают реальные проблемы, допускающие согласие (несогласие и несовпадение мнений). Преимущество групповой работы состоит в том, что школьник учится высказывать и отстаивать свою точку зрения, сопоставлять. Развивается критическое мышление и поисковая активность учащихся.

Главная черта учебной дискуссии — это целенаправленный и упорядоченный обмен идеями, мнениями в группе, где каждый ученик в идеале способствует тому, чтобы этот обмен состоялся. Так, вместо традиционного

сочинения «Как я провел каникулы» напишем «Какого цвета были мои каникулы» или «Как пахли мои каникулы» дадим возможность предварительно обсудить их в группах или в парах. Ученики ищут ассоциации. Они знают много запахов, цветов, звуков, а теперь им надо применить свои знания вне стандартной ситуации. Целенаправленность выражается через деятельность учащихся:

- узнавание (помнят, воспроизводят);
- применение (демонстрируют, описывают);
- анализ (находят различие в ассоциациях, учатся дискутировать, уважать мнение оппонента);
- синтез (используют знания из других областей);
- оценка (определяют степень логичности своей работы или работ одноклассников);

Знакомясь с баснями, одами, элегиями, рассказами, ученики пробуют выразить себя в этих жанрах. Затем создаем совет, даем возможность юным творцам вволю подискутировать, и выпускаем рукописный альманах.

Детское творчество — это всегда особый художественный мир. Творчество каждого индивидуально, но все же есть различие в мировосприятии ребенка и взрослого, что находят свое отражение в детском творчестве.

Во-первых, следует отметить, обостренность, мироощущения детей и подростков: они особенно болезненно воспринимают несправедливость, обиду, одиночество, непонимание.

Во-вторых, основные черты мировосприятия в этом возрасте — непосредственность и естественность. Юные творцы пишут о любви и дружбе, о человеческих пороках и достоинствах, о близких людях, восхищаются красотой окружающего мира, задумываются о смерти и бессмертии, о феномене человеческого счастья. Эти темы есть в творчестве каждого признанного мастера художественного слова. Наша задача — попытаться увидеть мир глазами детей.

Сегодняшним школьникам предстоит жить и действовать в обществе с меняющимися интересами, специализациями. Готовиться профессиональной деятельности они должны в игровых и проектных формах.

В проектном процессе выделяют 3 главные фазы:

- выдвижение плодотворной гипотетической идеи;
- формирование проектного образа;
- составление проектно технологической документации.

При этом кардинально меняется роль учителя. Он консультирует учащихся и ведет с ними диалог, подсказывает им лишь общее направление и главные ориентиры маршрута поисков. Работа с текстом, с графически свернутой информацией, навыки моделирования реальных процессов в мыслительной деятельности, умение сопоставлять, противопоставлять, сравнивать, синтезировать, анализировать — это реальный осязаемый инструментарий учебного процесса. По-

стижение авторского замысла путем создания графических систем образов и моделей эстетических категории — очень увлекательный для учащихся вид работы. Здесь сама природа нам в помощь: ведь дети так рисовать, даже если не умеют.

Творческая и исследовательская деятельность учащихся на уроках русского языка и словесности помогает им осознавать свои сильные стороны. Кому-то лучше удастся создать басню, эссе, элегию или составление вопросов однокласснику, а кто-то легко строит графические системы образов и моде-

лей эстетических категории по художественным произведениям, у кого-то создание научного проекта не вызывает особых затруднений, а лишь повышает интерес к исследованию. Главное в том, что школьники, анализируя и созидая включаются в активный процесс самообучения и саморазвития.

С. АБДРАСУЛИНА,
учительница русского языка
и литературы СШ №6
им. Ж. Жабаева.
город Талгар,
Алматинская область.

Занимательность на уроках русского языка

Поиски наиболее оптимальных форм обучения русскому языку ведутся постоянно. Методика проведения уроков с элементами занимательности — одна из таких форм, способствующих развитию логического мышления и творческих возможностей учащихся, помогающих им уяснить сущность языкового материала, воспитывающих интерес к нему.

Одна из первых попыток осмыслить проблему занимательности была предпринята В.Ф. Одоевским. В человеке, утверждал он, заложено стремление к познанию, любопытство. Самый серьезный труд должен быть для ребенка занимательным.

Наиболее постоянно в контексте своей педагогической теории пробле-

му занимательности урока рассмотрел К.Д. Ушинский. «Занимательность эта может быть двоякого рода — внешняя и внутренняя... Самый незанимательный урок можно сделать для детей занимательным внешними средствами, не относящимися к содержанию урока... Чем старше становится ученик, тем более внутренняя занимательность должна вытеснять внешнюю», — писал он.

Л.Н. Толстой высоко ценил доступность и занимательность в обучении. В ней он видел неповторимый дух школы, который содействует росту интересов детей, отвечает запросам, их опыту, обеспечивает эмоциональный подъем, увлеченность.

Учитель русского языка, как и другие учителя, чаще всего ставит знак равен-

ства между понятиями «интерес» и «занимательность». Но занимательность не равна интересу. Занимательность относится не столько к психическому состоянию человека (каким является интерес), сколько к качеству вещей, явлений, предметов, воздействующих на интерес, возбуждающих его. Свойства эти проявляются в новизне, неожиданности, странности, несоответствии прежним представлениям. С.И. Ожегов толкует слово *занимательный* как «способный занять внимание, воображение». Занимательность одинаково действенна для всех категорий учащихся, но в отношении к деятельности слабоуспевающих она имеет особый смысл. Ученики, ощущающие трудности в обучении, особенно откликаются на занимательность, на новое и необычное, дающее выход эмоции. Разнообразие занимательных форм обучения на уроках русского языка (игры, упражнения, состязания, конкурсы, «немые» диктанты, сигнальные карточки, живое и образное описание событий, рассказ-задача, игры-путешествия, конкурсы, шарады, загадки, шутки) создает положительный эмоциональный фон для учебной деятельности, располагает к выполнению тех заданий, которые слабоуспевающие считают трудными и даже непреодолимыми.

Принцип занимательности — один из важных принципов в преподавании русского языка в школе. Занимательность окрашивает учебный материал, делает его более привлекательным. Рамки использования занимательно-

сти весьма подвижны. К занимательному материалу учителя обращаются во фронтальных, дифференцированных и индивидуальных заданиях. Наибольшее применение занимательность находит при закреплении и повторении учебного материала, при совершенствовании умений и навыков с учетом основных пробелов в знаниях и умениях учащихся.

Из опыта использования занимательности на уроках русского языка.

В 5 классе в связи с изучением фонетики провожу такие игры:

1. Кто быстрее и больше запишет слов, в которых букв меньше, чем звуков: *конь, мель, печь, яма, юбка?*

2. Кто придумает больше слов на букву ...?

3. «Сквозная буква». Учитель и ученики договариваются, какую букву считать сквозной, т.е. стоящей на определенном месте. Например, сквозная буква *е* должна стоять на втором месте: *лес, рельсы, белка* и т.д.

При повторении темы «Синонимы и антонимы» предлагаю учащимся игру «Кто больше?». За 3-5 мин учащиеся должны были написать антонимические пары:

1) обозначающие время:

рано — поздно,

утро — вечер,

день — ночь;

2) обозначающие пространство:

далекий — близкий,

высокий — низкий,

длинный — короткий;

3) обозначающие чувства, настроения человека:

*веселый — грустный,
добрый — злой,
умный — глупый.*

Выигрывает тот, кто первым правильно запишет наибольшее количество антонимов.

Очень часто в работах учащихся повторяется одно и то же слово, синонимы подбираются с трудом — тексты получаются неинтересные, невыразительные. Можно предложить ряд заданий по работе с синонимами.

Игра «Синонимы» — быстро назовите как можно больше синонимов к предложенным словам:

Глаза — очи, вежды.

Крыша — кровля.

Лоб — чело.

Алфавит — азбука.

Правильный — верный, точный.

Мысль — идея.

Игра «Одним словом»

Послушайте фразу, которую я произнесу. Ваш ответ должен состоять всего из одного слова:

Он говорил мне что-то невнятное, я ничего не мог понять.

- Как можно назвать разговор человека, который пытался что-то объяснить?

- ЛЕПЕТ

Она рассказывала о своем увлечении, захлебываясь от восторга. По-моему, только этим и жила.

- Назовите синоним к слову увлечение.

- ХОББИ

Кони стонут по-человечьи,

Напрягая литое тело, и они и люди под вечер

Заматаются до предела.

- Одним существительным назовите состояние, описанное в этих строчках
- УСТАЛОСТЬ.

При изучении темы «Фразеологизмы» учащимся предлагаю загадки такого типа:

Дружнее этих двух ребят

На свете не найдешь,

О них обычно говорят:

Водой (не разольешь)

При закреплении учащимся предлагается шуточный вопрос: «Что можно сделать с обыкновенным носом?» (*Задирать нос, вешать нос, не видеть дальше носа, остаться с носом, совать нос не в свои дела.*)

В 6 классе игра «Кто больше?» используется и при изучении темы «Сложные слова». На доске записаны наиболее продуктивные корни, являющиеся первой частью сложных слов:

Вод-(о), лес-(о), зерн-, аэро-, кино-, косм-(о), радио-, фото - и т.д.

Задача учащихся: за установленное время записать наибольшее количество сложных слов с этими корнями или выписать из словаря наиболее известные из них. Таким же образом проводится работа с корнями, представляющими вторую часть сложных слов: *-воз, -ход, -люб* и т.д. Для закрепления предлагаю учащимся загадку:

1. И на земле, и на снегу

Я зверя выследить могу

По следу лапок и копыт —

На то ведь я и (следопыт)

2. Хоть заманчив я на вид,

Но, однако, ядовит.

Знают люди с давних пор:

Несъедобен (*мухомор*).

При изучении в 8 классе назывных предложений провожу игру «Свои предложения». За 10 минут учащиеся должны записать как можно больше примеров назывных предложений, например: *Утро. Ясный день. Первый урок. Мой дом.* И т.д.

После записи один учащийся читает свои предложения, а другие вычеркивают однотипные. Выигрывает тот, у которого осталось больше «своих» предложений.

О роли занимательности на занятиях по русскому языку можно сделать следующие выводы:

1. Занимательность — один из приемов обучения русскому языку, помо-

гающий создать на уроке речевую ситуацию;

2. Занимательность — средство активизации деятельности учеников на занятиях русского языка.

Результаты работы показывают, что использование занимательности позволяет уменьшить отводимое на изучение время. Процесс обучения становится более творческим, увлекательным.

Х.А. БАТЫРОВА,
учитель русского языка и литературы
Чеботаревской СОШ.
Зеленовский район,
Западно-Казахстанская область.

Постоянный электрический ток

Цели: обеспечить закрепление и систематизацию знаний учащихся по данной теме, продолжить работу по формированию научного мировоззрения; способствовать развитию умений применять теоретические знания в необычных условиях, находить и использовать нужную информацию из разных источников; творчески относиться к выполнению полученного задания; продолжить формирование мировоззрения; воспитывать сплоченности, деловитости, чувства ответственности за результат команды.

Тип урока: урок обобщения, повторения и систематизации знаний.

Оборудования: интерактивная доска, компьютер, кодоскоп, документ — камера, демонстрационные электрические приборы.

Наглядность: таблицы, разноуровневые задания конвертами соответствующего цвета, «ромашка» с вопросами, слайды, электронный учебник для 10 класса, геометрические фигуры.

Ход урока:

1. Оргмомент: постановка целей урока. Психологическая подготовка.

2. Пробудить интерес: по выбранным геометрическим фигурам соответствующего цвета разделить учащихся на две команды.

3. Мозговая атака. Командам даются следующие задания:

1) Дать полную характеристику электрическому току;

2) Охарактеризовать типы соединений. Каждая команда выполняет полученные задания, после чего один из членов каждой команды защищает свой проект.

4. «Великие эксперименты»: команды выполняют экспериментальные задания. Задача команды состоит в том, чтобы набрать максимальное количество баллов. В конверте красного цвета, выбранной 1-ой командой даны следующие задания:

1-уровень: начертите схему цепи, состоящей из 4-х последовательно соединенных элементов и параллельно подключенных к ним 3-х ламп, каждая со своим выключателем. 2-уровень: для полученной схемы рассчитать распределения и напряжений на каждом участке.

3-уровень: собрать электрическую цепь по разработанной схеме.

В конверте зеленого цвета, выбранной 2-ой командой следующее задание:

1-уровень: начертите схему цепи, состоящей из источника тока, лампы, звонка и 3-х выключателей, причем если включить один выключатель, то горит лампа, если второй-то работает звонок, если третий-то загорается лампа и работает звонок.

2-уровень: для данной схемы рассчитать токи и напряжения.

3-уровень: собрать электрическую цепь по разработанной схеме.

В период выполнения командами экспериментального задания, капитаны команд на магнитной доске собирают по схеме цепи последовательного и параллельного соединения проводников, снимают показания и делают расчеты, а на экране проецируются страницы электронного учебника «Соединение проводников»

5. «Ромашка». Каждый член команды отрывает по одному лепестку от ромашки, на которой записаны вопросы разных уровней сложности. Та команда, которая правильно и быстро справится с заданием набирает больше баллов.

Вопросы: а) два куса стальной проволоки имеют одинаковые массы. Длина одного из них в 10 раз больше другого. Какой кусок проволоки будет иметь большее сопротивление и во сколько раз?

б) какая из величин непосредственно влияет на показание вольтметра — сила тока, текущего через прибор, или напряжение на его клеммах?

в) что относится к источникам тока?

г) при коротком замыкании лампы в помещении гаснут.

Почему? Перегорели?

д) изменятся ли показания амперметра, если переставить реостат с одной стороны амперметра на другую?

ж) в чем причина появления сопротивления проводников?

6. Решение задач. Капитаны команд выбирают конверты соответствующего цвета с задачами уровня А, В, С.

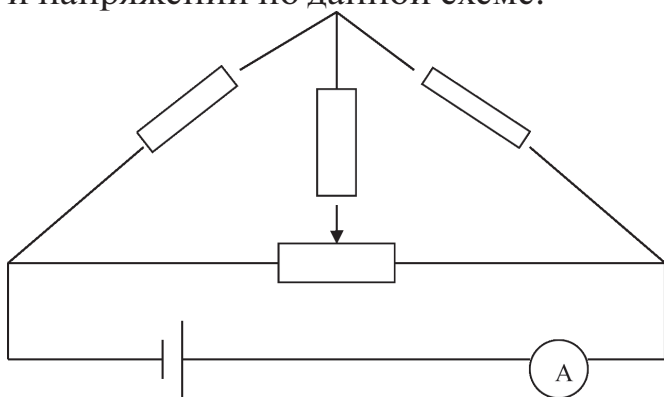
Задания для 1-ой команды.

Задачи: Уровень А — о чем говорит

закон Ома для участка цепи? Запишите его формулу. Каков физический смысл напряжения, силы тока и сопротивления?

Уровень В — к концам медного и алюминиевого проводников одного сечения и массы приложены одинаковые напряжения. В каком проводнике сила тока больше и во сколько раз?

Уровень С – найдите общее сопротивление цепи и распределение токов и напряжений по данной схеме.

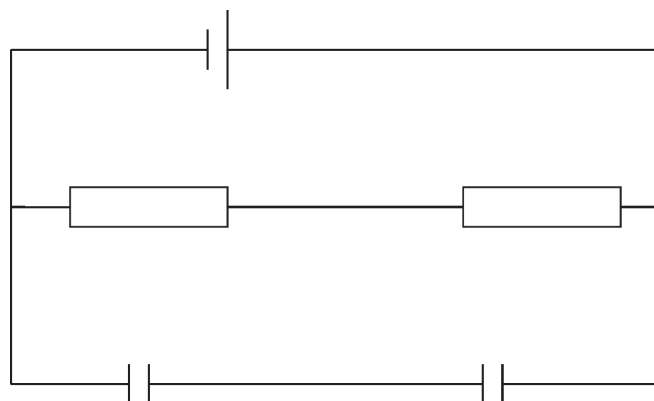

Для 2-ой команды:

Уровень А — о чем говорит закон Ома для полной цепи? Запишите его формулу. Каков физический смысл ЭДС, плотности тока и внутреннего сопротивления источника тока?

Уровень В — по медному и алюминиевому проводникам одного сечения и массы протекают одинаковые токи. На каком проводнике падение напряжения больше и во сколько раз?

Уровень С – что покажут амперметр и вольтметр, включенные в цепь между точками А и В (дана схема цепи).

7. Любителям кроссвордов. С помощью документ-камеры на интерактивную доску проецируется кроссворд «Постоянный ток»

[illegible]

1. Немецкий физик, обнаруживший, что сила тока пропорциональна разности потенциалов.

2. Прибор для измерения разности потенциалов.

3. Единица работы электрического тока.

4. Источник тока.

5. Калиброванная проволока.

6. Элементарная частица.

7. Это слово происходит от англ. «сопротивляться»

8. Устройство, которое преобразует механическую энергию в электрическую энергию.

9. Свободная частица в металле.

10. Ученый, создавший правила для расчета сложных электрических цепей постоянного тока.

11. Физическая величина, равная произведению силы тока на напряжение.

12. Единицей этой физической величины является джоуль.

13. Вещества, которые хорошо проводят электрический ток при нормальных условиях.

14. Физическая величина, характеризующая электрические свойства вещества.

15. Прибор для измерения сопротивления.

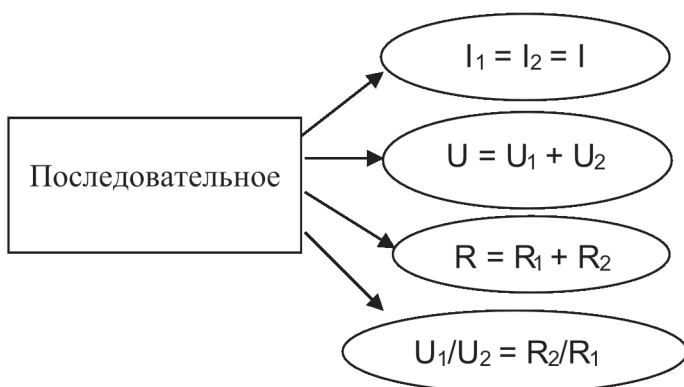
Ответы: 1. Ом. 2. Вольтметр. 3. Джоуль. 4. Фотоэлемент. 5. Реохорд. 6. Нейтрон. 7. Резистор. 8. Генератор. 9. Электрон. 10. Кирхгоф. 11. Мощность. 12. Работа. 13. Проводник. 14. Сопротивление. 15. Омметр.

Задание 1-ой команде: дать полную характеристику электрическому току.

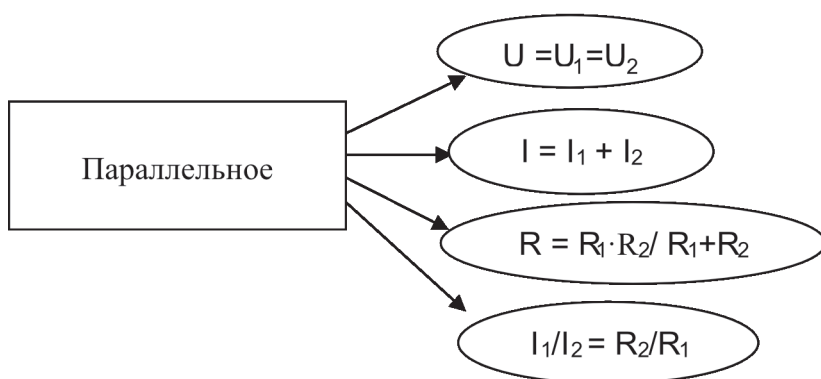

Задание 2-ой команде: описать типы соединений проводников.

Подведение итогов.
Награждение победителей.

Лариса Кисметовна
ГАБДУЛЛИНА,
учитель физики СШ
Жымпиты имени
К. Мырзалиева.
Село Жымпиты,
Сырымский район,
Западно-Казахстанская
область.

Умножение многозначного числа на трёхзначное

Наталья Ивановна ВАНЧУГОВА,
учитель начальных классов
Чеботаревской СОШ.
Зеленовский район,
Западно-Казахстанская область.

Цель урока: сформировать знания учащихся по теме: умножение многозначного числа на трёхзначное.

Задачи урока:

1. Сформировать способность к

умножению многозначного числа на трёхзначное;

2. Способствовать формированию навыков составления алгоритма умножения многозначного числа на трёхзначное;

3. Воспроизвести и откорректировать знания и умения при умножении на двузначное число, при решении задач на нахождение площади и периметра;

4. Способствовать развитию логического мышления, умения анализировать, рассуждать, работать в группе;

5. Создать условия для осознания ценности изучаемого предмета.

Методы: проблемный, частично-поисковый, наблюдение, объяснительно-иллюстративный, сообщающая беседа.

Оборудование:

- эпиграф урока;
- этапы урока на карточках;
- картинка с примерами;
- буквы слова «УМНОЖЕНИЕ»;
- кроссворд по теме: «Умножение».

Конспект урока

№ п/п	Этапы работы	Содержание этапа	
		Деятельность учителя	Деятельность обучающихся
1	Организационный момент Цели для учащихся: - включиться в учебную деятельность; - осознать ценность изучаемого предмета. Цели и задачи для учителя: - подготовить учащихся к работе на уроке; - определить содержательные рамки урока.	- Ребята, прочитайте эпиграф к сегодняшнему уроку: <i>«Кто с детских лет занимается математикой, тот развивает внимание, тренирует свой мозг, волю, воспитывает настойчивость и упорство в достижении цели...»</i> <i>А. Маркушевич</i>	
		- Как вы думаете, какая цель занятий математикой? - Правильно! Очень трудная наука математика для нас, Но учиться в наше время Нужно каждому из нас!	Развивать человека, его внимание, волю, тренировать свой мозг, быть упорным в достижении цели
		- Математика наука трудная. Вы готовы преодолеть трудности на пути к знаниям? - Тогда пожелайте друг другу удачи. - На доске вы видите буквы: У Н Ж Е О М Н Е И - Соберите из букв слово и вы узнаете о каком	- Да! - У нас всё получится!

		арифметическом действии пойдёт речь на уроке. - Верно!	– УМНОЖЕНИЕ
2	Планирование деятельности Цели для учащихся: - уметь ставить цель и планировать свою деятельность; Цели и задачи для учителя: - организовать взаимодействие «учитель-ученик», «ученик-ученик»; - создать условия для развития умения работать во времени;	- Давайте, составим план работы на уроке. - Я предлагаю следующие виды работ: <i>Закрепление изученного материала;</i> <i>Минутка развития;</i> <i>Рефлексия; Д.З.;</i> <i>Изучение нового материала.</i>	
		- С какого задания вы считаете правильное начать урок? Почему? - Как дальше спланируем свою работу, чтобы она была более успешной? - Что можете сказать об этом уроке? - Совершенно верно, сегодня мы будем открывать новые знания.	1. Минутка развития; 2. Изучение нового материала; 3. Закрепление изученного материала; 4. Рефлексия; Д.З. - Это урок изучения нового материала.
3	Актуализация знаний Цели для учащихся: - тренировка мыслительных операций; - развитие логического мышления; - повторение алгоритма умножения многозначного числа на двузначное; Цели и задачи для учителя: - способствовать умению быстро	Минутка развития 1. Какой самый тяжёлый день недели? 2. Она бывает газонной, сорной или лекарственной? 3. Сколько яблок у Раи, если у неё было целое яблоко, две половинки и четыре четвертинки? 4. Как называется знак вычитания в математике? 5. Как называется сторона света, где заходит солнце? 6. Что попало Каю в глаз? 7. У Саши 8 пар носков. Сколько носков на правую ногу?	1. Понедельник 2. Трава 3. 3 4. Минус 5. Запад 6. Льдинка 7. 8

	ориентироваться в вопросах общего характера; - организовать учебное затруднение, связанное с отсутствием алгоритма умножения многозначного числа на трёхзначное.	8. Его просят, когда сделают что-то нехорошее? 9. Часть тела, которую никогда не надо терять? - Молодцы, с 1 этапом плана справились.	8. Прощение 9. Голова
		Повторение - Какой вид умножения мы изучали на предыдущих уроках? - Какие знания нужны, чтобы выполнять умножение многозначного числа на двузначное? - Давайте найдём значение произведения: 218×72 (Комментированно на доске)	Умножение многозначного числа на двузначное. Знать алгоритм умножения многозначного числа на двузначное, хорошо знать таблицу умножения. $\begin{array}{r} 218 \\ 72 \\ \hline 1526 \\ 15696 \end{array}$
4	Усвоение новых знаний и способов деятельности Создание проблемной ситуации и выход из неё. Цели для учащихся: - должны уметь формулировать учебную задачу, предлагать пути её решения; Цели и задачи для учителя: - создать условия для развития у школьников умений формулировать учебные задачи,	— Предлагаю решить вам такие выражения: 186×293 2903×186 (картинка с примерами) - Что скажете об этих выражениях? - Чем они отличаются от предыдущего выражения? - Сформулируйте, тему урока? - Какие цели для себя поставим? - Есть ли у вас предположения как найти значения этих выражений? - Что надо сделать, чтобы решить данные примеры? - Предлагаю поработать в группах и составить алгоритм умножения на трёхзначное число.	Умножение многозначных чисел на трёхзначные. Научиться умножать примеры данного вида. Составить алгоритм умножения на трёхзначное число. Алгоритм: 1. Умножу на число единиц, получу 1 неполное произведение; 2. Умножу на число десятков, получу 2 неполное произведение;

	- обеспечить восприятие, осмысление и первичное запоминание нового материала; Проектирование и фиксация нового знания. Цели для учащихся: - составить алгоритм совместно с товарищами в группе; Цели и задачи для учителя: - построить с детьми новый способ действия;	- Зачитайте составленные алгоритмы. - А теперь сравните с моим. - Какая группа точнее справилась с заданием? - Молодцы! Оздоровительная минутка «Шапка умника» - Встали, надели «шапку умника» и помассировали ушные раковины. Начинаем массировать с мочек ушей и идём вверх, массируем вниз, вверх и вниз хорошо помассировали? Теперь взялись за верхние краешки ушей и потянули их вниз, как будто надеваете «шапку умника». И эта «шапка умника» поможет вам в дальнейшей работе я надеюсь. - Чем займёмся теперь? - Правильно, закрепим наши знания на практике.	3. Умножу на число сотен, получу 3 неполное произведение; 4. Сложу неполные произведения; 5. Читаю ответ. Закреплением
5	Закрепление новых знаний и способов деятельности Цели для учащихся: зафиксировать новый алгоритм в речи; уметь применять составленный алгоритм и решать примеры, используя его; Цели и задачи для учителя: - обеспечить закрепление	- Решим выражения комментировано на доске: 186 x 293 2903 x 186 - Поработаем по учебнику. Решение задачи №155, с. 53. - Запишем данные задачи в таблицу. - Можно сразу ответить на главный вопрос задачи? - Что для этого надо знать? - Как вычислить площадь огорода? - Запишем решение задачи по действиям.	Нет. Общую площадь огорода Длину умножить на ширину 1). $80 \times 35 = 2800 \text{ м}^2$ — общая S огорода 2). $2800 - 2240 = 560 \text{ м}^2$ — S участка, занятого ягодами.

	учащимися знаний и способов деятельности; - обеспечить повышение уровня осмысления изученного материала;	- Я приготовила для вас интересное задание – кроссворд «Умножение». - Чья группа быстрее разгадает его?	
6	Рефлексия. Д.З. Итог урока. Цели для учащихся: - самооценка результатов деятельности; - получить инструктаж по выполнению домашнего задания; Цели и задачи для учителя: · оценить учебную деятельность класса; - зафиксировать затруднения как направления будущей учебной деятельности; - обсудить и записать домашнее задание, обеспечить понимание цели, содержание и способов его выполнения;	- Чему новому сегодня научились? - Какой алгоритм составили? - Где будем использовать данный приём умножения? - Кому этот вид умножения показался трудным? - Отметки за урок ... - Давайте рассмотрим домашнее задание: №158 (а), №157 (задача). Вам предстоит дома закрепить новый приём умножения и решить задачу. Прочитайте, у кого возникли вопросы? Заключительное слово учителя: - В заключение, я хотела бы напомнить вам одну легенду: «Бежали две мышки по краю ведра с молоком и упали туда. Одна мышка сразу сдалась и утонула, а другая так барахталась, что взбила молоко в масло и выбралась из ведра» - И мне, ребята, хочется, чтобы вы так же, как вторая мышка, старательно учились, добивались новых высот, а не останавливались на достигнутом! - Спасибо, вам за урок!	Умножать на трёхзначное число. В решении задач, примеров.

Понятие о мышлении. Виды мышления. Мыслительные операции, формы мышления

Цели и задачи	Цели: Сформировать знания о мышлении, видах мышления, мыслительных операциях, формах мышления. Задачи: Образовательные: раскрыть понятие, значение и роль мышления в жизни человека, рассмотреть виды, операции, формы мышления; Развивающие: формировать навыки и умения применять операции мышления, различать виды и формы мышления; Воспитательные: воспитать умения анализировать, рассуждать, развивать все стороны мышления.
Ожидаемые результаты	Различает особенности процессов мышления, применяет их, выделяет виды, формы мышления, осуществляет мыслительную деятельность в индивидуальной, самостоятельной работе, эффективную коммуникацию и взаимодействие.
Необходимые ресурсы	Компьютер, презентация, проектор, раздаточные, предметные наглядности, материалы, листочки для рефлексии.

Ход занятия

Этапы урока	Запланированная деятельность на занятии	Ресурсы
Начало урока	1. Организационный момент. Проверка готовности к занятию, подготовленность рабочего места. Приветствие. Психологический настрой к учебной деятельности. Проведение приветствия студентами друг друга при помощи упражнения «Чудное приветствие». Отметка отсутствующих. На уроке присутствует и принимает участие персонаж из мультфильма Незнайка. Формулирование новой темы с помощью студентов. Ассоциации студентов со словом мышление. Актуализация новой темы. План: 1. Понятие о мышлении; 2. Виды мышления; 3. Мыслительные операции; 4. Формы мышления.	Упражнения «Чудное приветствие» Презентация, ИКТ.
Середина урока	Раскрытие вопросов плана занятия: 1. Понятие о мышлении; 2. Виды мышления; 3. Мыслительные операции; 4. Формы мышления. 1. Мышление — высшая форма отражения мозгом окружающего мира, наиболее сложный познавательный	

психический процесс, свойственный только человеку. Человек много знает об окружающем его мире. Он знает химический состав далеких звезд, ему знаком мир элементарных частиц, он познает законы высшей нервной деятельности, он знает о существовании рентгеновских лучей, ультразвуков, хотя не имеет возможности воспринимать все это.

Человек отражает в сознании не только предметы и явления, но и закономерные связи между ними. Например, люди знают закономерную связь между температурой и объемом тела, им известно отношение между сторонами прямоугольного треугольника, они понимают связь между господствующими ветрами, широтой, высотой местности над уровнем моря, удаленностью от моря, с одной стороны, и климатом с другой.

Анализ притчи: «Два друга и стена»

ПРИТЧА: «ДВА ДРУГА И СТЕНА»

Жили-были два друга — Олег и Саша. Однажды они решили прогуляться и неожиданно наткнулись на высокую кирпичную стену.

— Нам нужно идти дальше, но как? — задумался Олег.

— Тут только два варианта, — пожал плечами Саша, —

либо лезем через неё, либо возвращаемся назад.

Олег посмотрел на стену и задумался. Потом вдруг улыбнулся и пошёл вдоль неё. Через несколько минут он нашёл ворота и легко прошёл на другую сторону. Саша в изумлении посмотрел на него:

— Как ты догадался?

— Я просто подумал, что стену кто-то построил. А если её построили, значит, где-то должен быть вход, — улыбнулся Олег.

Мораль: иногда вместо того, чтобы ломать преграды или сдаваться, стоит просто посмотреть на ситуацию с другой стороны. Мышление — это ключ, который помогает находить простые решения в сложных ситуациях.

2. Виды мышления.

Мышление — сложнейшая и многосторонняя психическая деятельность, поэтому выделение его видов осуществляется по разным основаниям.

Во-первых, в зависимости от того, в какой степени мыслительный процесс опирается на восприятие, представление или понятие, различают три основных вида мышления: предметно-действенное (или наглядно-действенное), наглядно-образное и словесно-логическое или абстрактное.

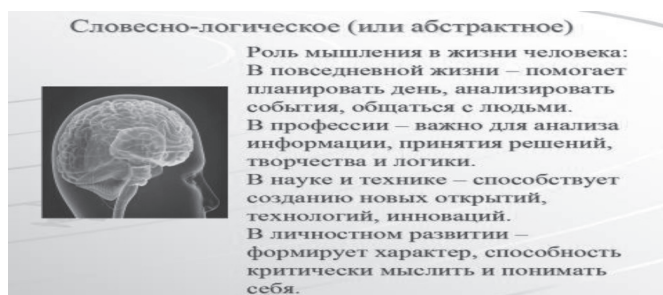
Предметно-действенное
(или наглядно-действенное)

Наглядно-образное

Раздаточные материалы.
Презентация, ИКТ. Притча: «Два друга и стена»

Анализ видов мышления по презентации и предметным наглядностям.

3. Мыслительные операции.

Мыслительная деятельность людей совершается при помощи мыслительных операций: сравнения, анализа и синтеза, абстракции, обобщения и конкретизации. Все эти операции являются различными сторонами основной деятельности мышления – опосредования, т.е. раскрытия все более существенных объективных связей и отношений между предметами, явлениями, фактами.

Сравнение – это сопоставление предметов и явлений с целью нахождения сходства и различия между ними.

Анализ возможен не только тогда, когда мы воспринимаем предмет или вообще любое целое, но и тогда, когда мы вспоминаем о нем, представляем его себе. Возможен также и анализ понятий, когда мы мысленно выделяем различные их признаки, анализ хода мысли – доказательство, объяснения и пр.

Синтез – это мысленное соединение отдельных частей предметов или мысленное сочетание отдельных их свойств. Если анализ дает знание отдельных элементов, то синтез, опираясь на результаты анализа, объединяя эти элементы, обеспечивает знание объекта в целом.

Абстракция. Нередко при изучении какого-либо явления возникает необходимость выделить какой-либо признак, свойство, одну его часть для более углубленного познания, отвлекаясь (абстрагируясь) на время от всех остальных, не принимая их во внимание. **Обобщение.**

Обобщение тесно связано с абстракцией. Человек не смог бы обобщать, не отвлекаясь от различий в том, что им обобщается. Нельзя мысленно объединить все деревья, если не отвлечься от различий между ними. При обобщении предметы и явления соединяются вместе на основе их общих и существенных признаков. **Конкретизация** – это мысленное представление чего-либо единичного, что соответствует тому или иному понятию или общему положению. Мы уже не отвлекаемся от различных признаков

Раздаточные материалы.
 Предметная наглядность: Лего, кубик-рубик, картина, текст материала на словесно-логическое мышление.
 Презентация, ИКТ.

Раздаточные материалы.
 Презентация, ИКТ.

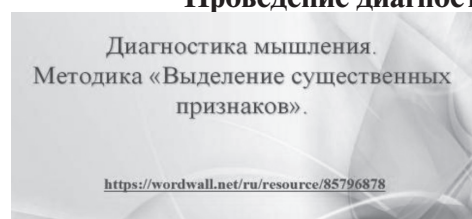

или свойств предметов и явлений, а, наоборот, стремимся представить себе эти предметы или явления в значительном богатстве их признаков. По существу, конкретное есть всегда указание примера, какая-либо иллюстрация общего.

4. Формы мышления

Ознакомление с формами мышления по презентации

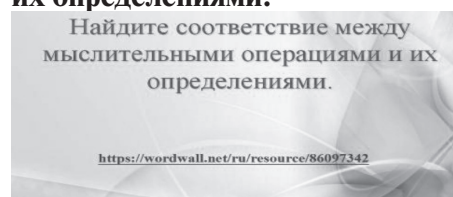
Проведение диагностики мышления

Практическая работа.

Мыслительная операция	Определение
1. Сравнение	А) Мысленное соединение отдельных частей предметов или мысленное сочетание отдельных их свойств.
2. Синтез	Б) Мысленное разделение целого на отдельные их части или свойства.
3. Анализ	В) Сопоставление предметов и явлений с целью нахождения сходства и различия между ними.
4. Абстракция	Г) Мысленное представление чего-либо единичного, что соответствует тому или иному понятию или общему положению.
5. Обобщение	Д) При обобщении предметы и явления соединяются вместе на основе их общих и существенных признаков.
6. Конкретизация	Е) Мысленное выделение существенных свойств и признаков предметов или явлений при одновременном отвлечении от несущественных признаков и свойств.

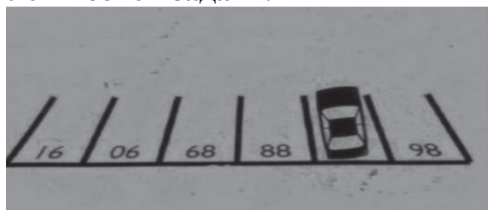
Найдите соответствие между мыслительными операциями и их определениями.

Раздаточные материалы.
Презентация, ИКТ.

Решение логической задачи.

Отгадывание загадок

Загадки на казахском языке:

1. Кітапсыз білім жоқ,
Білімсіз күнің жоқ. (Бұл не?)
Жауабы: Оқу (ученье, учеба)

2. Жазсаң, кетеді,
Жазбасаң, тұрады. (Бұл не?)
Жауабы: Бор (мел)

3. Мен бәрін білемін, бірақ үндемеймін,
Маған үңілсең, білім көбейеді. (Мен кімін?)
Жауабы: Кітап (книга)

Загадки на английском языке:

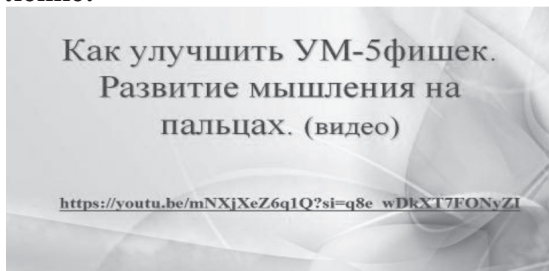
1. I have pages but I'm not a magazine,
I hold knowledge but I'm not a brain. (What am I?)
Answer: A book

2. I'm full of letters, but I'm not a mail,
I help you spell, so you won't fail. (What am I?)
Answer: A dictionary

3. You write on me, but I'm not a wall,
I come in different sizes, big or small. (What am I?)
Answer: A notebook

Вопросы для закрепления.

Просмотр и обсуждение видео материала, как развитие мышление.

Раздаточные материалы.
Таблица.
Презентация,
ИКТ.

Раздаточные материалы.
Таблица.
Презентация,
ИКТ.

Раздаточные материалы.
Загадки.
Презентация,
ИКТ.

Логическая задача

Презентация,
ИКТ.

https://youtu.be/mNXjXeZ6q1Q?si=q8e_wDkXT7FONvZI

Конец урока	Рефлексия по занятию На память Незнайке об участии на уроке, полученных знаниях, сформированных умениях и навыках студенты группы собирают браслет с «драгоценными» (необходимыми) качествами для развития у себя мышления	Презентация, ИКТ. Бланки. Бусинки для браслета.
Подведение итогов урока	Домашнее задание. Оценка деятельности студентов на занятии. Составить примеры к операциям мышления.	

Галия Садуакасовна ШОТОВА,
преподаватель педагогики и психологии
Учреждения «Уральский гуманитарно-технический
Колледж».
г. Уральск.
Западно-Казахстанская область.

Job hunting

(компетентностное обучение по поиску работы)

Цели урока:

Образовательные: повторить и обобщить полученные знания по профессиям (название профессий, род их деятельности и нужные качества для работы по данным профессиям), дать учащимся понятие о письме-заявке, научить правильно писать ее;

Развивающие: расширить кругозор учащихся, развивать навыки чтения говорения и письма;

Воспитательные: воспитывать любовь к изучаемому предмету.

Знать: название профессий и их характеристики.

Уметь: использовать активный словарный запас в монологической и диалогической речи.

Проблема урока: расширять знания учащихся о профессиях, активизировать познавательный интерес учащихся.

Наглядности: электронный учебник,

презентация, фильм о профессиях, раздаточный материал.

Ход урока:

I. Орг. момент.

- Good morning students! I'm glad to see you. Today is the 24th of February and the theme of our lesson is «Job hunting». Translate the theme (Pupils translate the theme). And today we shall review the names of professions and the description of the work they do, check your h/w and learn how to write resume. Translate (pupils translate).

II. Сообщение темы, целей и проблемы урока.

III. Актуализация ранее полученных знаний

Правильно окончание -er. Кто мне расскажет это примечание?

при прибавлении к прилагательному / наречию образует сравнительную степень:
small – smaller;

при прибавлении к глаголу обозначает того, кто выполняет действие:

to drive – driver; to teach – teacher.

или предмет, с помощью которого выполняется действие:

to mix – mixer;

иногда может прибавляться к прилагательному, образуя существительное:

strange => странный / незнакомый – stranger => незнакомец

некоторые слова просто заканчиваются буквами -er (не суффикс):

corper – существительное;

teeter – глагол;

never – наречие

Приведите примеры.

А) Письменная работа по грамматике

Look at the blackboard. Here you can see words. You should form professions by adding suffix –er. You will do this task in a written form. You have 3 min to do this task. Some students will have cards. I shall check this task orally and in the copy-books too. The first who will do this task in the correct way will get excellent mark.

(На доске)

to build – builder (строить – строитель)

to dance – dancer (танцевать – танцор)

to teach – teacher (учить – учитель)

to sing – singer (петь – певец)

to work – worker (работа – рабочий)

to read – reader (читать – читатель)

to swim – swimmer (плавать – пловец)

to write – writer (писать – писатель)

to play – player (играть – игрок)

to drive – driver (водить – водитель)

Карточки:

To count – counter (считать – бухгалтер)

To jump – jumper (прыгать – прыгун)

Strange – stranger (странный – незнакомец)

To translate – translator (переводить – переводчик)

To run – runner (бегать – бегун)

Own – owner (владеть – владелец)

Давайте сделаем вывод

Б) Устная работа у доски.

You know the names of professions and the way they form. Now we shall check whether you know the jobs they do. **Look at the blackboard.** Here you can see the names of professions and the description of the work they do. You should match the profession and the description of the work they do. Translate the task (pupils translate the task). (Упражнение готовое, нужно перемешать слова)

1. Prepares and cooks food -	Dentist
2. Looks after people's animals -	Judge
3. Looks after the finances in an organization -	Receptionist
4. Looks after people's health -	Butcher
5. Bakes bread -	Baker
6. Looks after people's teeth -	Chef
7. Serves people food and drink -	Fishmonger
8. Looks after passengers -	Hairdresser
9. Shaves men's beards and cuts men's hair -	Barber
10. Preparers and sells meat -	Doctor
11. Meets and greets visitors -	Accountant
12. Prepares and sells fish -	Barman
13. Serves drinks -	Waiter/ waitress
14. Cuts and styles people's hair -	Flight attendant
15. Judges and sentences people in court -	Veterinarian

Давайте сделаем вывод из этого задания...

в) Опережающее задание

Very well. You've done this task excellent. Молодцы!

Сообщение о профессиях в нашем лицее и о вашей будущей профессии т.е. профессии повара. Давайте их послушаем. Начнём с профессий в нашем лицее. Пока Кирилл читает вам нужно записать сколько профессий он назвал. (Смотрят видео)

Кирилл. Our lyceum is very old. Students in our lyceum №11 are taught to become a **cooker, repairman, auto repair, electrician, preparatory, turner, plaster, miner.** All these professions are necessary to create successful and prosperous society. Electrician helps people to get rid of many troubles about the house. Every kind of occupation is very noble. Car repairs help people to repair their cars and engines. I like studying at this lyceum.

- Сколько профессий Вы слышали? Каким профессиям обучают в нашем лицее? Кто записал больше всего профессий (получает «5»)?

Полина. I'm going to become a cooker. It's a very good profession. I like cooking tasty dishes at home. My profession is very creative. It's necessary to make the dish not only tasty but good-looking also. Our group is very friendly and we get much pleasure from cooking.

IV. Проверка д/задания

Вы будущие выпускники и вам после окончания лицея нужно будет искать работу. **Как писать письмо-заявку о приёме на работу.** И вашим д/заданием было приготовить письмо заявку о приёме на работу поваром или любой другой профессии. Перед тем как я начну проверять д/задание давайте вспомним 6 золотых правил написания письма — заявки:

6 golden rules for your letter of application:

1. Write clearly.
2. Keep your letter short.
3. Write the job you want to apply.
4. Type your letter.
5. Give all the information you're asked for.
6. Give your photo and signature.

V. Изучение новой темы

В письме-заявке говорилось, что вы прилагаете резюме. Сейчас, я приглашаю сюда своего консультанта Ксению, и она научит вас писать резюме.

RESUME/CURRICULUM VITAE

• Name	Sokolova Ksenya
• Address	22-4, 50 years of October street, 24, 5
• Telephone	65547
• Nationality	Russian
• Date of birth	4.07.1995
• Marital status	Single
• Education	School #4
• Objective	to apply for the job of a cooker
• Employment to date	Gornyak
- Interests	Tennis, swimming, Jazz
Skills	good at computer, love sport, driving license
• Qualities	active, clever, attentive, educated, gentle

VI. Практическая работа

Теперь, я предлагаю вам поиграть. Это задание на скорость. Мы знаем много качеств личности. Вам нужно дописать каждой профессии нужные качества личности. Я положу листочки на последнюю парту, каждая парта должна вписать прилагательное к каждой профессии. Первая сделавшая это парта получит 5. Первая парта читает свой листок.

A) Игра

professions	qualities
Doctor	
Driver	
Teacher	
Sportsman	
Cooker	

Polite, clever, rude, lazy, attentive, educated, well-bred, ill-bred, gentle, active, talkative, strong, healthy, careful.

Б) Самостоятельная работа.

Вам нужно написать резюме.

professions	qualities
Doctor	educated,
Driver	attentive
Teacher	Polite, clever, well-bred, gentle, talkative,
Sportsman	active, strong,
Cooker	healthy, careful.
rude, lazy, ill-bred	

VII. Подведение итога урока

Для чего в курсе обучения английскому языку даются названия профессии?

Домашним заданием для вас будет:

На оценку «5» - ex.5 p.174 answer the questions.

На оценку «4» - ex.17(h) p.184 have a test.

На оценку «3» - ex.7 p.175 write a diagram.

А.А. ГОЛУБЕВА,
преподаватель английского
языка ПЛ №11.
г. Рудный,
Костанайская область.

Гүл отырғыза білесіз бе?

Гүл өсіру — өсімдік өсірудің бір саласы. Бұл ертеден келе жатқан және қазіргі кезде тез дамыған шаруашылықтың бір саласы. Гүл өсіру Нидерландыда, Германияда, Жапонияда, т.б. елдерде жақсы дамыған. Гүл пайдалану мақсатына, өсімдіктің биологиялық ерекшеліктеріне, олардың түр құрамына қарай ашық және жабық жерде өсіріледі. Ашық жерде өсірілетін гүл тұқым беруге тиіс. Бұлар аландарда, саябақтарда, және үй айналасына әсемдік үшін егіледі. Ашық жерде өсіп жетіле алмайтын гүлдер жабық жерде — оранжерея, көшетханада (парниктерде) өсіріледі де, көктем, күз, қыс айларында пайдаланылады. Гүл шоқтарында әсем жапырақты, әдемі гүлдейтін алуан түрлі үй өсімдіктері өсіріледі. Олар бір, кейде екі жылдық және көп жылдық болып бөлінеді. Қызғалдақ, таспа, қырмызыгүл, флокс, т.б. бір жылдық; түрік қалампыры, шегіргүл, әсел, құлқайыр, т.б. екі жылдық; рау-

шангүл, таушымылдық, құртқашаш, бәй-шешек, лалагүл, гладиолус, георгин, т.б. көп жылдық өсімдіктер. Қазақстанда Алтай, Қарағанды, Жезқазған, Маңғыстау, Іле, Бас ботаникалық бақтарында гүлдің мыңдаған түрлері мен сорттары өсіріледі.

Бүгінгі мақаламызда гүлдерді үй жағдайында және ашық жерлерде қалай егу керектігі туралы айтамыз. Гүл туралы, оны отырғызу туралы да бұдан бұрын жазылған. Адам өмірі бір орында тұрмайды. Тұрмыс өресі жоғарылайды, бүгінде отбасында гүл өсіру үй шаруасының бір бөлігіне айналған. Пәтерде гүл өсіру — көптеген үй шаруашылығындағы әйелдердің құштарлығы. Гүлдер сіздің үйде әдемілік және жайлылық тудырады. Алайда эстетикалық қанағаттан басқа, гүлден пайда аз емес. Мысалы, алоэ — «тірі ағаш» — ол әрқашанда қолжетімді өсімдік, қазоты — кара күйемен күресуге көмектеседі, ал азғантай лавр ағашы әрқашанда сіздің

тағамыңызды хош иісті дәммен қамтамасыз етеді.

Пәтерде гүлдер үшін ең қолайлы орын — ол терезенің алды. Барлық гүлдер жарықпен қамтамасыз етілу үшін, кішкентай гүлдерді терезеге жақын орналас-тыру, кейін биіктерін төмен қою керек. Көктемде өсімдіктер белсенді өсу фаза-сына енеді, олар қоректі қажет етеді, ал тамырлары — өсу үшін қосымша жазық-ты қажет етеді. Сондықтан, наурызда — сәуірде гүлдерді ауыстырумен айналысу қажет.

Отырғызғанға дейін, мейлі олар жаңа болсын немесе бұрын қолданылсын, ауыртатын атқұлақтардан және микроб-тардан құтылу үшін қыштарды суда қай-нату керек.

Бөлме өсімдіктерін тек қана өсу кезе-ңінде (наурыз — тамыз) қоректендіру қа-жет. Қыста қоректендіру қажет емес, ол кезде таңертең су құйған жақсы. Жазда гүлдерге кешкі мезгілде су құяды. Гүл-дерге су құйған кезде қайнаған суды пай-даланбаңыз. Сондай-ақ, суық су қоюға да болмайды. Ол бөлме температурасынан жылы болуы тиіс. Су құбырынан алынған суды, одан хлор және дезинфекциялай-тын заттар ұшып кету үшін шамамен бір тәулік қойып қою керек. Сонымен қатар гүлдерге еріген су өте пайдалы. Тоңазыт-қышқа қатыра отырып, мұздарды жина-ңыздар, оны бөлме температурасында жылытыңыз және гүлге құйыңыз. Гүлге суды ұстамдылықпен қою керек, себебі артық ылғалдық құрғақшылықтан қауіп-ті. Гүлденген өсімдіктерге жиі су қою ке-рек.

Егер сіз үйден біршама уақытқа кететін болсаңыз және гүлдерге су құю мүмкін-дігіңіз болмаған жағдайда қышқа ылғал-ды жұмсақ ысқыш салыңыз. Су біртіндеп тамырға барады. Өсімдіктің айналасын-

дағы құмды картонмен жабуға болады — ылғал біртіндеп буланады. Бір шелек суды орындыққа қоюға да болады, ше-лектің айналасына гүл бар қышты қойы-ңыз, оның деңгейі төмен болсын. Дәке-нің тілімін шелекке салып, екінші жағын әрбір қышқа саламыз. Өзіңіз үйде болма-ған кезде өсімдік өзіне қанша ылғал қа-жет болса соны алады.

Балғындық беру үшін бөлме өсімдігіне ақырын ғана қант араласқан су құйыңыз. Гүлдерді батареядан алыс ұстаңыз.

Бөлме өсімдіктері үшін тамаша ты-найтқышты өзіңіз жасауыңызға болады: уатылған жұмыртқаның қабығын қант опасымен араластырыңыз. Сондай-ақ құю үшін ашылған жұмыртқа қабығы бірнеше күн болған суды пайдалануға бо-лады.

Бөлме гүлдерін күтудегі бірнеше кеңес-терге назар аударыңыз.

Жарық. Гүлдер тікелей жарық түскенді «жактыра бермейді».

Жел өті. Гүлдер жел өтінде (сквозняк) тұрып қалмауы керек. Жылы дымқыл то-пырақ пен суық жел гүл тамырын тез ші-рітіп жібереді.

Жайлы орын. Гүл егілген құмыраны теледидардың, музыкалық орталықтың және сол сияқтылардың жанына қой-мауға тырысыңыз, вибрацияның да гүлге кері әсері бар.

Жылу әсері. Егер пәтеріңізде жылу еден астымен жүргізілген болса, арнайы гүл құмыраларын қоюға арналған демеуіш-терді (подставка) қолданыңыз. Гүлдерді жылу жүргізілген батареикадан да алы-сырақ ұстағаныңыз жөн.

Белгі. Құмыраңыздың күнге қараған бетіне белгі қойып қойыңыз. Өйткені, гүлді көп айналдыру оның жайқалуына кері әсерін тигізеді.

Тыңайтқыш. Тыңайтқыштарды уакты-

лы сеуіп отырыңыз және гүліңізге арнайы сай келетін тыңайтқышты пайдаланыңыз. Ол үшін гүл өсіруші мамандардың көмегіне сүйеніңіз не тыңайтқыш салынған қорап сыртындағы нұсқаулықпен танысыңыз.

Салмақ. Жапырағы үлкен бөлме гүлдерін төменге, еден үстіне қоюға тырысыңыз. Салмағын көтере алмай, морт кетуі мүмкін.

Суару. Гүлді таңертең суарып отырыңыз, бұл — қолайлы уақыт. Әрине, са-тушының кеңесіне де құлақ асқаныңыз жөн.

Ауру. Гүлдердің жапырағы бірден қурап, сынғыш келсе, ауруға шалдыққаны. Ол жағдайда мамандардың көмегіне сүйеніңіз.

Кез келген өсімдікті, әсіресе, гүлді ашық жерде отырғызбас бұрын, топырақты дайындап алу керек. Сіздің аулаңыздың жері құнарлы болмаса, күз мезгілінде белгілеген аймағыңызға қорда сеуіп қойғаныңыз дұрыс. Олардың бойында ылғалдықпен қоса, нәрлендіретін заттар болғандықтан, бірте-бірте топыраққа еніп, құнарландырады. Сосын шұңқыр қазып алу керек. Одан кейін, шұңқырға аздаған жылы су құйып, өсімдікті отырғызыңыз, шұңқырға топырақ түсіріп, айналасын нығыздап жабыңыз. Шұңқырдың ішіне топырақты құрғату үшін аздаған ірі құм тастарды тастасаңыз болады. Оған қоса, көң салсаңыз, гүліңіз тез және сәнді болып өседі. Гүлдердің түрлері де маңызды рөл атқаратынын есіңізге саламыз. Сондықтан, гүл отырғызбас бұрын, олардың түрлерін, өзіндік ерекшеліктерін біліп алғаныңыз жөн.

Пиязтекес өсімдіктерді бір-біріне жақындатып егуге болмайды. Олардың арақашықтығы кем дегенде бір түйнек сия-

тындай, ал шұңқырдың тереңдігі үш бірдей түйнектің диаметріндей болуы керек. Мамандар отырғызу рәсімін кешкі сағат төрттерде жасаған дұрыс дейді. Өйткені осы уақытта күннің беті қайтатындықтан, өсімдіктердің жана ортаға бейімделуі оңайырақ болады.

Гүлдерді қалай болса солай отырғызуға болмайды. Алдын ала жоспарлап барып екеніңіз жөн. Гүліңіз ұзақ уақыт жайқалып тұрсын десеңіз, әр уақытта бұр ата-тын гүлдерді таңдаңыз. Пиязтекес өсімдіктер тез жайқалып, кең таралып өсіп шығады.

Тамырдың айналасынан немесе өсімдіктің түйнегінің жанынан шамалы ор қазып, шашты бірге көміп қойсаңыз, зиянкестермен күресу оңайға түспек. Сондай-ақ, шаштар гүлдерді қосымша минералдармен қоректендіреді екен.

Көп қабатты үйде тұратын болсаңыз, балконыңыз кішігірім бақшаңыздың орнын басады. Ол үшін арнайы қыш немесе пластмас құмыраларды дайындап алып, жоғарыдағы әдістерді пайдалануға болады.

Жаз мезгілі — демалысқа шығатын маусым. Сіз демалысқа өзге қалаға кететін болсаңыз, гүлдерге қарайтын адам керек. Ал жаздың аптап ыстық күндерінде гүлдеріңіз жиі суаруды қажет етеді. Сондықтан гүлдерді отырғызбас бұрын, алдын ала жақсылап ойланып алуыңызға кеңес береміз.

Іске сәт, жайқалған гүлдермен бірге көңіл-күйіңіз де көтеріңікі болсын!

**Нүргүл Шаймерденқызы
АБИШЕВА,**

**Ы. Алтынсарин атындағы
дарынды балаларға арналған
мектеп-интернатының тәрбиешісі.**

ОМОНИМ. СИНОНИМ. АНТОНИМ

Сабақ мақсаты: Оқушылардың алған білімдерін шындау, білік, іскерлік дағдыларын дамыту, пысықтау.

Сабақ барысы:

1. Кіріспе (5 мин)

• Оқушылар төрт топқа бөлінеді. Әр топ жүргізушілері белгіленіп, бағалау парағы, жетондар таратылады.

• Сабақ барысы, мақсаты таныстырылады.

2. Аквариум тәсілі: (15 мин)

• Әр топ арасынан көзқарасын білдіретін өкіл сайланады;

• Берілген сұрақтарды әр топ өз ішінде талдайды;

• Ортаға топ өкілдері жиналып, сұрақтарға жауап береді;

• Күрделі жағдайда өкіл тайм-аут алып, өз тобымен қайта ақылдасуына болады;

• Топта оқушылар қызметі жетондармен бағаланады.

№1. Омонимге анықтама бер. Мысал келтір. Омоним мен көп мағыналы сөздің айырмашылығын түсіндір.

№2. Синоним дегеніміз не? Мысал келтір. Синонимдік қатарға анықтама бер.

№3. Омофон дегеніміз не? Мысал келтір. Омограф дегеніміз не?

Мысал келтір.

№4. Антонимге анықтама бер. Мысал келтір. Антоним қай сөз таптарынан болатынын дәлелде.

3. «Қатені тап» ойыны (15 мин)

• Әр топқа қиылған сөздер жиынтығы беріледі;

• Берілген тақырыпты негізге ала отырып, қиылған сөздерден мәтін құрастырып, топ жұмыс жасайды;

• Әр топ құрастырған мәтінін оқиды;

• Дайын мәтіндерді алып салыстырады;

• Әр оқушы топта жетондармен бағаланады.

№1. Туған тілім.

Тіл байлығы — әр елдің мақтанышы. Ол атадан мирас болып қалған баға жетпес мұра. Сондақтан әр адам ана тілін қадірлеуі қажет. Біздің тіліміз — ананың ақ сүтімен бойға сіңген қазынамыз. Өз туған тілімізде сөйлеу — басты парызымыз.

№2. Сәлемдесу — сөз басы.

Адамдардың бір-біріне лебіз білдіруі сәлемнен басталады. Сәлем — сөз анасы, сөз басы. Сондықтан оның мағынасына мән беру — әдептіліктің, адамгершіліктің, сөз мәдениетін байыптаудың баспалдағы. Кішінің үлкенге сәлем беруі — үлкеннің құрмет көруі, жастың ізеттілік білдіруі.

№3. Наурыз мейрамы.

Наурыз — Ұлыстың ұлы күні. Наурызда күн мен түн теңеседі. Сол себепті Наурыз жыл басы болып саналған. Наурыз — көктемнің басы. Күн жылынып, қар еріп, жыл құстары келе бастайды. Наурыз мейрамы ерекше тойланады. Наурыз көже пісіріледі, наурыз бата беріледі.

№4. Туған өлкем.

Менің туған өлкем — кең-байтақ Қазақстан. Оның асқар таулары, айдың көлдері және жайқалған орманы, жасыл жайлауы — менің ақ бесігім. Сондықтан да мен оны анамдай ардақтаймын. Шексіз сүйемін. Әрқашан аялап қорғап жүремін.

4. Жеке топтық жұмыс. (15 мин)

• Оқушыларға екі нұсқадағы 3 деңгейлік тапсырмалар таратылады;

• Әр оқушы өз нұсқасы бойынша 3 тапсырманы орындап, жеке жұмыс жасайды;

• Тапсырманы орындап болғаннан кейін дайын жауапты алып тексереді.

• 3 тапсырма бойынша өзін-өзі бағалай-

ды да, бағалау парағын жүргізушіге береді.

I нұсқа.

3-деңгей. Омоним сөздің астын сызыңыз.

Ойыма келген нәрсені жаза берейін, ақ қағаз қара сияны ермек қылайын. Жұмыс басты пендеге өлім-ақ. Биыл ауылда ақ мол болды. Отынды аралап болған соң тамағыңды ішіп ал. Әсемгүл мінезі майда, жайдары қыз. Гүлдер толған шалғын шөптің арасынан араның ызыңы да естіледі. Әсет майда тастарды теріп алып, суға лақтырып жатты.

2-деңгей. Синонимдік қатарларын жазыңыз.

Бет —

Сабырлы —

1-деңгей. Антонимді тап және оларды қатыстыра отырып сөйлем құраңыз.

Жақсы —

Ұшу —

Күн —

II нұсқа.

3-деңгей. Омоним сөздің астын сызыңыз.

Атадан бала туса игі, ата жолын қуса игі, бетіне келер ұятын өзі біліп жуса игі. Көп баланың ішіндегі қарт бала болар, көп қарттың ішіндегі дана болар. Білген кісі тауып айтады, білмеген кісі қауіп айтады. Ас қадірін білмесең, ашаршылық берер сазанды: ат қадірін білмесең, жаяушылық берер сазанды. Сиыр атамағанды білмес, жаман сыйлағанды білмес.

2-деңгей. Синонимдік қатарларын жазыңыз.

Күшті —

Қысқа —

1-деңгей. Антонимді тап және оларды қатыстыра отырып сөйлем құраңыз.

Дос —

Бұзу —

Ауыр —

5. Өз жартынды тап ойыны. (10 мин)

6 түсті жұп кеспе қағаздарға тапсырмалар айтылады.

- Оқушылар кез келген түсті қағаздардың біреуін тандайды.

- Оның түсі бойынша серігін іздеп, бірге отырып, жұп болып жұмыс жасайды.

- Дайын жауапты алып, бір-бірінің тапсырмасын тексеріп, бағалайды.

6. «Даналық ағашы» ойыны (10 мин)

- Әр топқа сандықша және қағаздар таратылады;

- Әр оқушы тақырыпқа байланысты қағазға сұрақ жазып, сандықшаға салады;

- Әр топ сандықшалары ауыстырылады;

- Топтағы оқушылар сандықшадан сұрақ алып, кезекпен жауап береді;

- Басқалары сұрақ пен жауапты бағалайды.

7. Тест жұмысы. (15 мин)

1. Омоним сөздерді анықта.

А) түс болды, түс көрді;

Ә) адамның басы, сөздің басы;

Б) тез жүгіру, анық айту.

2. Синоним сөздерді сәйкестендір.

Ауру дәу

Ажар ауқат

Тамақ науқас

Үлкен келбет

3. Антонимдес сөздер қай сөз табына қатысты.

1. өтірік — шын

2. жоғары — төмен

3. ақ — қара

4. Синонимдес фразеологизмді табыңыз.

А) су жүрек — жүрек жұтқан;

Ә) таяқ тастам жер — сүт қайнататын уақыт;

Б) екі езуі құлағында — төбесі көкке жету;

В) көз жұмды — жүріп кетті.

5. Антонимді тап.

А) бүкіл халық, барша жұрт;

Ә) ащы сөз, тұщы сөз;

Б) аяғыңды бас

В) қайратты адам, келбетті әйел.

6. Мысалдарды толтыр.

Р/с	Түрлері	Омо- ним	Сино- ним	Анто- ним
	Мысалдар			
1.	Сабыр, шыдам			
2.	Жақсылық, жо-			
3.	март			
	Қара			

7. Тұрақты тіркестің астын сыз.

Қайратты, қара, арық-семіз, су жүрек, ат, қала, жуас, асау, көкірегі ояу.

8. Көп нүктенің орнына синонимдерді қойып, мәтінді қалпына келтір.

А) Ел-жұрты жасаған ..., ... істері жайында әңгіме еткен.

Б) Ол таңертең ерте тұрды.

10. Көп мағыналы сөзді табыңыз.

А) бас;

Ә) қарт;

Б) дала;

В) қала.

Құрама тест. II нұсқа

1. Синонимдік қатарды табыңыз.

А) алыс, ұзақ, биік;

Ә) түзу, тура, ұзын;

Б) алтын, күміс, қола;

В) дидар, ажар, келбет.

2. Қай ұғымды «Полисемия» деп айтуға болады. Астын сыз.

1-тапсырма. Морфологиялық талдау. Шыдамдылық — өмір бойына берілетін қазына. ----- 2-тапсырма. Синтаксистік талдау. Шыдамдылық — өмір бойына берілетін қазына.	1-тапсырма. Морфологиялық талдау. Керемет мінезге темірдей төзім жеткізеді. ----- 2-тапсырма. Синтаксистік талдау. Керемет мінезге темірдей төзім жеткізеді.
1-тапсырма. Морфологиялық талдау. Ынта-ықылас мұратқа жеткізер. ----- 2-тапсырма. Синтаксистік талдау. Ынта-ықылас мұратқа жеткізер.	1-тапсырма. Морфологиялық талдау. Уақыт өтеді, бірақ айтылған сөз қалады. ----- 2-тапсырма. Синтаксистік талдау. Уақыт өтеді, бірақ айтылған сөз қалады.
1-тапсырма. Морфологиялық талдау. Адам өз істерімен танылар. ----- 2-тапсырма. Синтаксистік талдау. Адам өз істерімен танылар.	1-тапсырма. Морфологиялық талдау. Ақиқат — тәжірибе сыннан өте алатын нәрсе. ----- 2-тапсырма. Синтаксистік талдау. Ақиқат — тәжірибе сыннан өте алатын нәрсе.

Ә) Елдің тарихын білу ер-азаматы ..., ... баулитынын білген.

9. Омоним қатысқан сөйлемді тап.

А) Жазда жазға демалысқа шығамыз;

Ә) Түстегі оқиғаны еш түсіне алмадым;

Омоним, синоним, көп мағыналылық, антоним, тура мағына.

3. Антоним сөздерді сәйкестендір.

Жақсы кеш

Кіру қалу

Биік аласа
Озу шығу
Ертелі жеңіл
Ауыр жаман

4. Мысалдарды толтыр

Р/с	Түрлері Мысалдар	Омо- ним	Сино- ним	Анто- ним
1.	Сабыр, шыдам			
2.	Ертелі-кеш			
3.	Түс			

5. Көп нүктенің орнына антонимдерді қойып, мәтінді қалпына келтір.

Жақсы менен ...
Арасы жер мен көктей
... менен сарады
өштестіріп қарасаң,
ылди мен ... асқардай.

6. Төмендегі тіркестер қай топқа жатады?

Қырық пышақ, қырғи қабақ.

- А) синоним;
Ә) омоним;
Б) антоним.

7. Антонимдес сөз тіркестерін табыңыз.

- А) асқар тау, телегей теңіз;

Ә) ала жаздай, қыс бойы;

Б) денсаулығы жоқ, ақшасы бар.

8. Омоним дегеніміз не?

9. Синонимдік қатарды табыңыз.

А) жұмыс, іскер, шаруа;

Ә) еңбекақы, жалақы, айлық;

Б) сәт, мезет, мезгіл.

10. Омоним бола алатын сөзді табыңыз.

А) бас;

Ә) кітап;

Б) оқулық.

8. Қорытынды, бағалау. (3 мин)

Оқушылардың қорытынды бағасы шығарылып, қойылады.

9. Үйге тапсырма. (2 мин)

«Бас қатырғылар базары» ойынына дайындалып келу:

1-топ «Сөзжұмбақ»; 2-топ «Күпия хат»;
3-топ «Сөзқұмақ»; 4-топ «Бейнежұмбақ».

Бибігүл ІЛЕСҚЫЗЫ,
Ақтөбе гуманитарлық колледжінің
қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің
оқытушысы.
Ақтөбе қаласы.

Спорттағы бағдарлау мен іріктеу

Спорттағы бағдарлау мен іріктеу кезінде спорт түрінің талаптарына, баланың өз басының ерекшеліктеріне, қабілетіне көңіл аударған жөн.

Оқушылар спортқа жан-тәнімен берілуі қажет. Егер оқушы спорт түрлерін жақсы тандай білсе және онымен бар ықыласымен айналысса, онда ол сөзсіз жоғары көрсеткіштерге қол жеткізеді. Жаттығушылардың спорт секцияларында тұрақталмауы, оқу тәрбие жұмысына кері әсерін тигізеді. Сондықтан, оқушылардың спорт түрлерін тандауына дене тәрбиесі мұғалімі

мен жаттықтырушысы бағыт сілтеп отыруы, біріге жұмыс істеуі қажет.

Қабілеттілік — баланың өзі тандап алған спорт түрінің қимыл әрекеттерін тез және нәтижелі меңгере алуы және сол әрекеттердің оған ұнауы.

Спорттағы дарындылық дегеніміз — бала қабілеттілігінің, оның анатомиялық-физиологиялық ерекшеліктерімен үйлесуі. Сол арқылы спорт әрекеттерінің нәтижелі орындалуы.

Адамның қызығушылығын, ұмтылысын, спорт түрімен шұғылданудан қана-

ғаттануын ескертетін сол спорт түріне бағыттау шараларын спорттағы бағдарлау дейміз. Оны бірнеше түрге бөлуге болады. Үгіт, насихат, спорт түрлерінен мағлұматтар беру.

Мектепте сабақ кезінде мұғалімнің баяндаулары, спорт түрлерінен спорт туралы қабырға газеттері, стендтер, көрмелер, радио, теледидардан берілетін хабарлар, әдеби кітаптар оқу, спорт жарыстарын көру, т.б. Спорт туралы кеңес, әңгіме. Сөйтіп олардың спорт түрлеріне қабілеттілігін анықтайды.

Оқушыларды қабілеттілігіне байланысты іріктеп алған жөн. Спорттағы іріктеу және екінші іріктеу деген екі кезеңге бөлінеді. Бірінші іріктеу – спортшымен танысу, оны жан-жақты зерттеу. Ол мынадай іріктеуден тұрады: қозғалыс қасиеттерін әр түрлі сынақтар арқылы бағалау, дене құрылысы ерекшеліктерін көру, психологиялық тексерулер, ата-аналарымен танысу.

Екінші іріктеу кезеңінде жас спортшының қабілеттілігі және бастапқы мамандану кезеңіндегі кемшіліктері анықталады. Іріктеу кезінде баланың морфологиялық ерекшеліктеріне назар аударған жөн. (*Организмнің құрылысы және дене мүшелері*) Спорт түрлері адамның морфологиясына әр түрлі талаптар қояды. Мысалы: найза, граната, диск лақтырушылардың ұзын бойлы, ауыр салмақты болумен бірге айналу амплитудасы мен ұшу жылдамдығы үшін қолдары да ұзын болуы шарт. Жеңіл атлетикамен айналушылардың аяқтарының ұзын болуы т.с.с.

Физиологиялық ерекшеліктер. Физиологиялық ерекшеліктер организмнің қозғалысын ғана емес, вегетативтік жүйесінің сипаттамасын да көрсетеді. Жүгіру, шаңғы, коньки, спорттарын іріктеу кезінде оттегін барынша керек ету деңгейін арнайы аппаратпен тексеру арқылы зерттейміз. Ол деңгей неғұрлым жоғары болса, адам-

ның сол спорт түрлерінен мүмкіндіктері көп болады. Жаттықтыру жасау арқылы ол деңгейді тек 20-30% көтере алатынын ғалымдар дәлелдеп отыр. Сондықтан спортқа бейім табиғи дарынды балаларды іздеу қажет. Адамның қозғалыс мүмкіндіктері жаттығулар арқылы тексеріледі.

Психологиялық ерекшеліктер. Адамдар нерв жүйелеріне байланысты мықты және әлсіз психологиялы спортшылар деп бөлінеді. Күрделі жағдайларда жүйке жүйелері мықты спортшылар, ал бір қалыпты, ұзақ жұмысты керек ететін спорт түрлерінде әлсіз жүйке жүйелі спортшылар көп жетістіктерге жететіні дәлелденген. Жүйке жүйелерінің күштері қозу процесі тежелу процесінен көбірек болғандықтан олар тез шаршайды.

Бірақ, кейбір спорт түрлерінің өз типологиялық ерекшеліктері болады. Мысалы: спринтерлердің жүйкесі әлсіз, жүйке қозғалыстары кезінде қозу, тежелу процесінен көбірек болып келеді. Жүйке жүйесі әлсіз адам боксте, семсерлесуде, т.б. осыларға ұқсас спорт түрлерінде жоғары жетістіктерге жете алады. Жүйке жүйесінің осы ерекшеліктері туа бітер қасиет, ол жаттықтыру кезінде көп өзгере қоймайды. Сондықтан спортқа іріктеуде осы психологиялық ерекшеліктерге көңіл аударған жөн.

Тұқым қуалаушылық факторлары. Қазіргі кезде осы факторларға ерекше назар аударылып отыр. Адам организмнің құрылысы, салмағы ата-анадан балаға тұқым қуалау арқылы берілетіні дәлелденген. Ата-ана мен баланың қозғалыс қабілеттілігінің арасында байланыс бар екені белгілі. Атақты спортшылардың балаларының жоғары көрсеткіштерге жетуге мүмкіндігі әлдеқайда көп.

К. ГАЛИЕВ,
Орал гуманитарлық колледжінің
дене тәрбиесі пәні оқытушысы.
Орла қаласы.

Байланыс желілері және қондырғылар

Сабақтың мақсаттары:

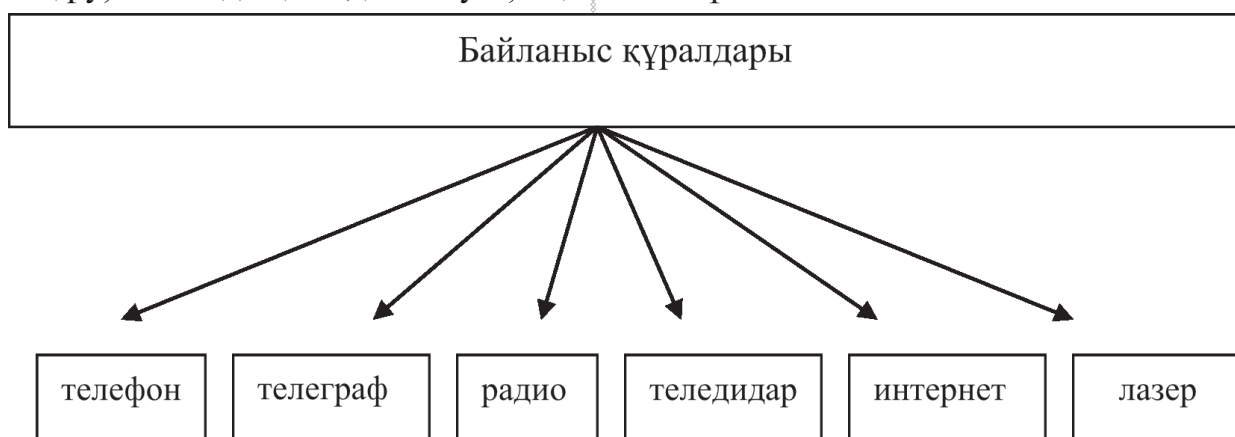
оқушылардың ойлау қабілетін дамыта отырып, «Байланыс технигі» мамандығына байланысты ұғымдарын тереңдетіп, қызығушылығын арттыру;

оқушылардың бойына жақсы қасиеттерді сіңіру, мамандық тандай білуге, ең-

лық тарату жүйесі PDH, SDH, байланыс қондырғыларын электрмен қоректендіру)

Жұмыс орындары: «ҚазақТелеком», «Байконур связь информ.» «ШЧ – ЛАЗ.»

«Актив, билайн орталығы», теледидар орталығы, радиостанция, ғарыш – байланыс жүйесі.

бек сүйгіштікке тәрбиелеу;

Жұмыстың мазмұнымен, мағынасымен айрықшаланатын «Байланыс технигі» мамандығы әлемінің салаларының ерекшеліктері туралы түсінік қалыптастыру

Сабақтың барысы:

I. Ұйымдастыру кезеңі

II. Жаңа сабақ.

Криптограмманы шешу:

3	1	13	16	1	18	37	24
	25	8	30	18	13	5	38

«БАЙЛАНЫС ТЕХНИГІ»

А) Байланыс желісінің сипаттамасы;

Б) Оған сай мамандары;

В) Осы мамандарға сай пәндері (байланыс желісінің қондырғылары, цифрлық құрылғылар мен микропроцессорлық жүйелер, аналогты беру жүйесі, метрология, стандарттау және сертификаттау, электроника және схемотехника негіздері, цифр-

Жалпы «tele» сөзі грек тілінен аударғанда «алыс» деген мағынаны білдіреді. Сонда: телеграф – (tele – алыс, графе – жазамын) – әріп арқылы цифр түріндегі хабардың және олардың қабылдау пунктіне міндетті түрде жазылуы.

Телефон (tele – алыс, фоне – дыбыс) – электр қуатымен сым арқылы алыстан сөйлесудің техникалық аппараты.

Радио – электромагниттік толқын тарату арқылы ара қашықтыққа сигнал беру тәсілі.

Теледидар – электромагниттік толқын арқылы алыстағы бейнені көрсететін радиотехникалық құрал.

Интернет – компьютер арқылы елара-лық байланысқа, ақпаратқа шығу.

Телекс – абоненттік хабарласудың халықаралық желісі.

Телефакс – бейне хат-байланыстың ав-

томатты, компьютерлік (факсимельдік фототелеграф) желісі.

Лазер – ғарыштық байланыс.

III. Ұялы телефон арқылы оқушылар тобының арасында сұрақ-жауап:

1 Елімізде тұңғыш радиостанция қай жерде салынды, қалай жұмыс істеді?

V. Семантикалық карта.

Сұрақ пен дұрыс жауаптың қиылысына «+» таңбасын қойыңыз.

2 Қазақстанда радиорелелі желі қашан қосылды?

3 Теледидар хабары елімізге қашан жетті?

4 «Дүниежүзілік өрмек» деп нені білесің?

IV. Жұмбақ ойын

Жылдам барып қайтады,
Не айтсам соны айтады,
Жатырмайды ешкімді,
Бекер деп кім айтады.

(Телефон)

Жапанда біткен көп ағаш,
Көгермейтін қу ағаш,
Асты топырақ, үсті тас,
Бір бұтағына қарасаң,
Петербормен шамалас.
Бір бұтағына қарасаң,
Бұқарамен аралас.
Жаны жоқ десең жырламас,
Жаны жоқ деп біреуін,
Қылышпен ұрсаң қанамас.

(Телеграф)

Бір нәрсе қуыс-қуыс болған өзі,
Адамша естіледі айтқан сөзі.
Дауысы анық болып шыққанменен,
Көрінбес бас-аяғы екі көзі.

(Радио)

Ән салады чемодан,
Ішінде тұр көп адам.
Естімейді сөзіңді,
Сөйлесең де сен оған.

(Теледидар)

№	Сұрақ	Ұялы телефон	Компьютер	Теледидар	Спутникті антенндер
1	SAMSUNG Jet GT-S8000				
2	Acer				
3	Nokia C3 Qwerty				
4	Sven				
5	BBK LED2475F				

6	«Триколор ТВ Сибирь»				
7	Samsung UE46E6650AB				
8	Радуга ТВ				

VI. Қорытындылау.

Бүгінгі сабақ және тақырып бойынша қорытынды жасау.

Нені бұған дейін білдім?	Нені бүгінгі сабақта білдім?	Нені білгім келеді?

VII. Бағалау.

VII. Үйге тапсырма. «Байланыс техникі» мамандығының ерекшелігі жайлы ата-анамен ақылдасу.

Сейтмухаммед Сейткалиұлы

ЖУМАЛИЕВ,

Байқоңыр «Космос» колледжінің

«Арнайы пәндер» оқытушысы.

Қызылорда облысы.

Затты тең екі бөлікке бөлу, бір бөлігін табу

Білім беру саласы: «Таным»

Ұйымдастырылған оқу іс-әрекеті: Математика

Мақсаты: Кез кезген затты көзбен мөлшерлеу арқылы бүтін заттың қак ортасын тауып, екіге тең бөлуге болатынын аңғарту. Магнитті жемістердің түрлерін бөлдіру арқылы бүтіннің ортасын қак бөлгенде ол тең екіге бөлінетіні, бүтіннің жартысы болатынына көздерін жеткізу. Балалардың танымдық шығармашылық сөйлеу іс-әрекеттерін біріктіріп дамыту. Ертегі арқылы бір-біріне деген достық қарым-қатынасқа тәрбиелеу. Жан-жақты ойлау қабілетімен сұраққа жауап беру деңгейін арттыру. Ептілікке, аңғарымдылыққа тәрбиелеу.

Ұйымдастырылған оқу іс-әрекетінің әдіс-тәсілі: әңгімелеу, ертегіні баяндау, ой қозғау, түсіндіру, сұрақ-жауап, көрсету, қайталау, сергіту сәті, ойын, қорыту.

Қажетті көрнекіліктер: Ертегі кітап, магнитті жұмыртқа, себеттегі магнитті жемістердің мулляжы, түрлі-түсті лента-лар, буклет, ойыншық пышақ, т.б.

Пәнаралық байланыс: Көркем әдебиет, тіл дамыту.

Сөздік жұмыс: Бүтін, екі бөлік, жарты, қак ортасы.

Ұйымдастырылған оқу іс-әрекетінің түрі: Дәстүрлі емес.

Ұйымдастырылған оқу іс-әрекетінің типі: Жаңа білімді беру.

Әрекет кезеңдері	Тәрбиешінің іс-әрекеті	Баланың әрекеті
Мотивациялық қозғаушы	- Балалар, біздің балабақшамыздың аты қандай? - Ал, тобымыздың аты қалай аталады? - Міне, сендер бір балабақшада, бір топта тәрбиеленіп жатырсыңдар. Сондықтан осы топтағы заттар, ойыншықтар барлықтарыңа ортақ, бір-бірлеріңмен таласпай бөлісіп ойнайсыңдар. Солай ма, балалар? - Бір топтағы балалар бір-бірлерімен тату, дос болулары керек. Сендер достық туралы қандай мақал-мәтел немесе тақпақ білесіңдер? - Жарайсыңдар, балалар! Достық туралы біледі екенсіңдер. Балалар, қоршаған ортада көптеген оқиғалар болады. Мысалы: бір нәрсеге таласып бір-бірімен ренжісіп қалатын адамдар да кездеседі. Сондай адамдар туралы ертегі тыңдағыларың келе ме? - Ендеше, барлығымыз мына кітапқа назар аударайық. (Ертегі кітапты көрсете отырып баяндау) Ертеде бір кемпір мен шал болыпты. Екеуі тату-тәтті өмір сүріп келеді екен. Шал аяқ киім тігіп, ал кемпірі үй шаруасымен айналысып, күнделікті күйбең тіршіліктерімен уақыттары өтіп жатыпты. Олардың көптеген тауықтары болыпты. Тауықтарының түстері бір-біріне ұқсамайтын әдемі екен. Балалар, тауықтарының түстері қандай екен? - Неше тауық екен? - Барлығы неше тауық екен? - Осы тауықтары күнделікті шал мен кемпірге көптеген жұмыртқа әкеп береді екен. - Балалар, жұмыртқалар көп пе, аз ба? - Жарайсыңдар, тамаша! Осылайша олар еш нәрседен кемшілік көрмей өмір сүре береді.	«Балдырған» бала бақшасы. Ортаңғы «Б» тобы. Иә. (Балалар достық туралы мақал-мәтел, тақпақтарын айтады) Қайсар: Бала біткен дос бауыр, Болмасын еш тосқауыл. «Әсемай»: Дос болсаң берік бол, Досыңа серік бол. Т.б. Иә, тыңдағымыз келеді Ақ, сары, қара, қызыл, сұры. 1, 2, 3, 4, 5. 5 тауық. Көп екен.

	Күндердің бір күнінде ғажап құбылыс болып, тауықтарының бірі бір ғана алтын жұмыртқа табады. Жұмыртқа әдемі болып жарқырап жатады. - Ол қандай жұмыртқа екен? - Қанша ғұмыр кешсе де, шал мен кемпір мұндай кереметті бұрын сонды көрмеппі. Аяқ астынан тап болған байлыққа қуанып екеуі билей жөнеледі. Жұмыртқаны үйге алып келіп, шал кемпіріне бергісі келмейді. Осылайша екеуі жұмыртқаға таласады. Жұмыртқа жерге түсіп жарылып қалады. Олар өздерінің бұл істеріне өкініп қалады. - Балалар, ертегі ұнады ма? - Ертегідегі шал мен кемпір неге таласады? - Жұмыртқа не істеді? - Егер сендер ертегідегі атай мен әжейдің орнында болсаңдар жұмыртқаны не істеуге болар еді? - Алдымен жұмыртқаны не істейміз? - Жарайсыңдар, піспеген жұмыртқа бөлінбейді. - Ал, енді жұмыртқаны қалай бөлуімізге болады? Енді осыны білу үшін бүгінгі математика іс-әрекетінде затты тең екі бөлікке бөлуді үйренейікші. - Нені үйренеміз? - Балалар, менің қолымда не зат? - Түсі қандай? - Жұмыртқа қандай пішінге ұқсайды? - Алдымен кез келген затты тең екіге бөлу үшін, ол заттың қақ ортасын көзбен көру арқылы тауып алуымыз керек. - Не істеуіміз керек? - Енді жұмыртқаны немен бөлеміз? - Тең екіге бөлу үшін, пышақпен бөлуге болады. (Қауіпсіздік ережесі) - Енді жұмыртқаны ұзынынан қақ ортасынан бөліп көрейікші. Енді не байқадыңдар? Жұмыртқа бізде қандай болып еді? - Енді оны ортасынан ұзынынан бөлгенде неше бөлік болды? - Бүгін бе? Жарты ма? - Екі бөлік немесе екі жарты пайда болды.	Алтын жұмыртқа. Ұнады. Алтын жұмыртқаға. Жарылып қалды. Бөлеміз. Пісіреміз. Затты екіге бөлуді. (Ұжымдық қайталау) Жұмыртқа. Ақ. Сопакша. Қақ ортасын тауып алу керек. Пышақпен. Бүгін. Екі бөлік. Жарты. (Ұжымдық қайталау)
--	---	---

	- Міне, балалар, жұмыртқаны тең екіге бөлуді көрдіңдер. Ертегідегі атай мен әжей де жұмыртқаны таласпай не істеуге болатын еді? - Балалар, айналамызда жұмыртқадан басқа да барлық заттарды бөлуге болады. Енді мына заттарға назар аударайықшы. Себеттен нелерді көріп тұрсындар? - Қандай жемістер екен? (Жеке көрсетіп атату) - Енді осы жемістерді бөліп көрейікші. Мен қандай жемісті алдым? - Алма нешеу? - Меруерт осындай бір алма әкеліп еді, алмаға қызығып жегісі келген Анель: «Маған да берші», - деп сұрады. Меруерт бермейін десе, Анель ренжіп қалады. Достар бір-бірін ренжітуге бола ма? - Сондықтан, алманы не істеуге болады? - Оны қалай бөлеміз? (Міне алманы ортасынан бөлдік) - Алма енді нешеу болды? - Бүтін бе, жарты ма? Екі жарты болды. (Толықтырамын) - Меруерт жартысын өзі алып, жартысын кімге береді? - Осылай бөліп алуға бола ма? - Ал енді осы жемістерді кім бөліп көрсетеді? (Балаларды біртіндеп шақырып, бөлдіру) - Мынау қандай жеміс? - Қандай пішінге ұқсайды? - Апельсин бүтін бе, жарты ма? - Енді тең екі бөлікке қалай бөлеміз? - Апельсин неше бөлік болды? (Осылайша алмұрт, шабдалы, анарды балалар біртіндеп бөледі) - Рахмет, жарайсындар. - Балалар, сендердің үстелдеріңнің үстінде мынадай түрлі-түсті заттар бар, бұл не екен? - Енді осы лентаны екі ұшын беттестіру арқылы қақ ортасын тауып, оны қайшымен бөлеміз.	Бөлуге болатын еді. Жемістерді. Алма. Алмұрт. Апельсин. Өрік (Шабдалы). (Анар). Алма. Біреу. Жоқ. Екіге бөлуге болады. Қақ ортасынан. Екеу. Жарты. Апельге. Болады. Апельсин. Дөңгелекке. Бүтін. Қақ ортасынан. Екі бөлік. Лента. Балалар ленталарын бөледі. Екі кіші лента.
--	---	---

	(Қауіпсіздік ережесі айтылады, жеке баламен жұмыс) - Балалар, ұзын бір лентадан неше лента шықты? - Енді бір бөлігін көрсетіндерші. Лента тең бөлінді ме? Жарайсыңдар! Сергіту сәті: Қане жолды жазайық 1, 2, 3 ал көкке ұш. 4, 5, 6, 7 анау ауыл шеті. 8, 9, 10 кел ордаңа қон. - Енді тақтаға бір сәт назар аударайықшы. - Балалар, мына суреттерде ненін суретін көріп тұрсыңдар? - Балалар, айналадағы барлық заттар екіге бөлінгенмен, - жарамсыз болып қалатын заттар да кездеседі. - Сондай-ақ ойыншықтарды ортасынан бөлсек не болады? - Киімдерді? - Ал, ыдыс-аяқтарды ше, бөлсек бола ма? - Дұрыс, жарайсыңдар. - Балалар, енді біз бір ойын ойнасақ? Ойынның аты «Екінші жартысын тап» (жеміс, көкөністердің бөлінген мулляждары пайдаланылады) Ойынның шарты: Барлық балаларға жеміс, көкөністің жартысы беріледі. Өз жолдастарынан қолдарындағы жеміс немесе көкөністің жартысын тауып, бүтін қалыпқа келтіру. - Балалар, бүгін біз математика оқу іс-әрекетінде нені үйрендік? - Қандай заттарды бөлдік? - Барлықтарың да сабаққа жақсы қатыстыңдар. Сендерге рахмет!	Тең бөлінді. Киімдер, ойыншықтар, ыдыс-аяқтар. Ойнауға келмейді, бүлінеді, т.б. Жыртылып қалады, киілмейді. Сынып қалады. Ойнайық. Балалар қолдарындағы жемістердің жартысын тауып, атын атайды. Мысалы: алма, алмұрт, асқабақ, қарбыз, т.б. Затты бөлуді. Жұмыртқаны, жемістерді, т.б. Рахмет!
--	--	--

Күтілетін нәтиже:

Білуі: Бүтін мен бөлікті ажырата білу, заттардың тең екіге бөлінетінін білу.

Меңгеруі: Қолмен ұстау, көру, ертегі тыңдау арқылы жаңа сабақты меңгеру.

Жасай алуы: Үлестірмелі материалмен

берілген тапсырманы іс жүзінде өз бетінше орындай алу.

Жанат ӘБДІХАЛЫҚ,
№7 «Балдырған» балабақшасының тәрбиешісі.

Әйтеке би кенті,
Қазалы ауданы,
Қызылорда облысы.

Роботты бағдарламалау және тестілеу

Оқу мақсаты	Бағдарлама құрастыруға дағдыландыру. Бағдарламалау барысында моторларды іске қосу үшін ультрадыбыстық датчигі мен түсті анықтау датчигін пайдалану.		
Оқудан күтілетін нәтижелер (табыс критерийлері)	Барлық оқушылар: Роботты құрастыруды біледі; Көпшілік оқушылар: Бағдарлама құра алады; Жекеленген оқушылар: Түсті анықтау датчигінің мүмкіндіктерін программалай алады.		
Сабақ барысы			
Сабақ құрылымы:	Мұғалімнің іс-әрекеті	Оқушылардың іс-әрекеттері	Ресурстар
I. Ұйымдастыру кезеңі	1. Амандасу; 2. Оқушыларды түгелдеу; 3. Оқу орнында жинақты тарату.	Жинақты жұмысқа тексеру, оқу құралдарын дайындау.	LEGO MIND-STORMS® EV3 Education жинағы.
II. Ой жинақтау	Жинақтан ультрадыбыстық датчигі мен түсті анықтау датчигі, оның инструкциясын, қосу жолдарын қарастыру: 1. Ультрадыбыстық датчигі мен түсті анықтау датчигін орнату жолы; 2. Датчикті жалғау; 3. Ультрадыбыстық датчигі мен түсті анықтау датчигінің жұмыс істеу принципі.	Орнату инструкциясымен танысу: - Ультрадыбыстық датчигі мен түсті анықтау датчигін орнату, инструкциясымен жинау; - Датчикті жалғау; - Ультрадыбыстық датчигіне арналған Күту блогы.	Презентация, LEGO MINDSTORMS® Education EV3 роботы
III. Жаңа тақырып	Ультрадыбыстық датчигі мен түсті анықтау датчигін қолданып, бағдарлама құруды көрсету.	Ультрадыбыстық датчигі: - Бағдарлама; - Басудың түрлері. Ультрадыбыстық датчигін басқанға дейінгі іс-әрекет.	Презентация, LEGO MINDSTORMS® Education EV3 роботы, LEGO MINDSTORMS® Education EV3 бағдарламасы

IV. Практикалық тапсырма	Презентацияда және бағдарламада көрсету арқылы датчикті баптауды менгерту	Презентацияда көрсетілген бағдарламаны компьютерге енгізу. Роботқа бағдарламаны жүктеу.	MINDSTORMS® EV3 Education
V. Шығармашылық бөлім	«Суммо» сайысына арналған роботқа бағдарлама құру	Әрбір команда өз роботтарына арналған «Суммо» сайысына бағдарлама дайындау.	Компьютер, MINDSTORMS® EV3 Education
VI. Бағалау	Әр топтың құрастырған бағдарламасына, роботтың Ультрадыбыстық датчиктерін қолдану шеберліктеріне ауызша баға беру	MINDSTORMS® EV3 Education программасын қолданып, әр топ тапсырмаға сай бағдарлама жазу және роботқа орнатып тексеру	Робот, программа
VII. Оқушы рефлексиясы	Әр топтың құрастырған бағдарламасына, роботтың Ультрадыбыстық датчиктерін қолдану шеберліктеріне ауызша баға беру	Өз жұмысына қорытынды айту	
VIII. Үй тапсырмасы	Роботқа сызық бойымен жүретін бағдарламаны құрастыру	Бағдарламаны сызбамен құрастыру	

Ербол Ерденұлы КАРБОЗ,
 №4 мектеп-гимназиясының
 математика пәні мұғалімі.
 Астана қаласы.

Суды қорғау

Анара
Құдашкенқызы
БАЛЫҚБАЕВА,
Қ. Терібаев атындағы
орта мектебінің
бастауыш сынып
мұғалімі.
Көкөзек ауылы,
Ақсу ауданы,
Жетісу облысы.

Мақсаты:

Оқушылардың суды қорғау туралы түсініктерін кеңейту, пәнге деген қызығушылығын арттырып, шығармашылық қабілеттерін дамыту. Суды ластауға, оны үнемді пайдалана білуге, ұқыптылыққа, тазалыққа, тәрбиелеу.

Сабақ барысы:

Ұйымдастыру кезеңі

Үй тапсырмасын тексеру.

Қоршаған орта — табиғат.

Жазулар, өсімдік, адамзат.

Оны қорғау — парасат.

Білейік мұны, жамағат, - деп дүниетану сабағымызды бастаймыз.

Біз «Су» тарауын өтіп жатқандықтан сабағымызды жалғастырамыз.

3 топқа бөлініп жұмыс жасайық.

Жұмбақ жасырайық.

Жұмбақтың шешуі бойынша топтың атын қоямыз.

1. Жылт-жылт етеді,

Жылғалардан өтеді. (Су)

2. Өзі судан жаралған, бірақ судан қорқады. (Мұз)

2. Көзге көрінгенімен,

Ұстасаң қолға ілінбейді.

Ол не? (Бу)

- Жарайсыңдар, жұмбақтың шешуі бойынша 3 топқа бөліндік. (Топ басшысын сайлайық)

Сабағымызды бастаймыз. Үш топқа ақ бет үлестіру.

Су туралы не білеміз?

Топ басшылары оқиды, талдайды.

Үй тапсырмасы «Өзен және көл». Әр топқа тапсырма беріледі.

1-топқа тапсырма: Өзен мен көлдің айырмашылығын айт.

2-топ: Өзен мен көл арқылы қандай шаруашылықтарды өркендетуге болады?

3-топ: Арал теңізі мен Балқаш көліне құятын өзендерді картадан көрсету.

2-тапсырма:

Судың неше түрі бар? (Сұйық, мұз, бу)

1-топ: Судың сұйық күйін дәлелдейміз.

Суды үстел үстіне, жерге құйсақ, ол не істейді (төгіледі). Су сұйық.

2 топ: Судың мұз күйін дәлелдейміз.

Сулы шүберекті мұздатқышқа салсақ, ол қатып қалады. Су қатты.

Сергіту сәті. Ширақ би билеу.

3-тапсырма:

Суға байланысты өлеңдер айту.

Мақал-мәтелдер мен тыйым сөздер айту:

Суға түкірме.

Судың да сұрауы бар.

Сулы жер нулы жер.

Су ішкен құдығына түкірме.

Бұлақ көрсең, көзін аш.

Су — тіршілік көзі.

Батамен ел көгерер, жаңбырмен жер көгерер.

Су анасы — бұлақ.

Оқулықпен жұмыс

«Суды қорғау» тақырыбына баяндама оқу (мұғалім)

Мұғалімнің оқуы, түсіндіруі

Жер бетінің үлкен егісін су алып жатыр дедік, бірақ су жетіспейді неге? Қалай ойлайсыңдар? Адам суды табиғатта таза күйінде алады да ластанған

күйі қайтарады. Су қоймаларын қорғау жөнінде заң қабылданған? Заң бойынша су өзендер мен көлдерге ағызылар алдында міндетті түрде зиянды қоспалардан тазартылуы керек.

4-тапсырма:

1-топқа: «Арал» теңізі туралы не білеміз?

2-топқа: Балқаш көлі туралы не білеміз

3 топқа: «Өзіміз тұратын жерде қандай сулар бар? Оларды қалай қорғаймыз?

Біздің Көкөзек ауылында «Ордабай тұмасы» бар. Суының сапасы жөнінде Алмас Аида деген оқушымыз зерттеген. «Су түссіз, сарайынды ашатын, артық қоспасыз. Суды ауыз суға, жер суғару үшін, мал жайылымына пайдаланылады.

Сендер суды қорғау үшін қалай атсалысасыңдар?

Су маңына мал қорасын жақын салуға болмайды. Су маңына көң, қыс, күл төгуге болмайды. Таза су — денсаулық кепілі.

Бекіту, Қорыту.

Сұрақтар: «Зерек болсаң, шешіп көр»

Көл су қандай болады? (Тұзды)

Шаруашылыққа зиян келтіретін жауын-шашын түрі? (Бұршақ)

Жер бетінің суға толған табиғи ойыстарын не деп айтамыз? (Көл)

Ауыл сыртындағы сайда жатқан үлкен айна? (Көл)

Бұлттың қандай түрлері болады? (Шарбы, будак)

Бағалау. Үйге тапсырма беру.

Құрметті оқырман қауым!

Қолдарыңызға тиіп отырған журнал мектеп, мектепке дейінгі, арнайы, жоғары оқу орындары мұғалімдері мен оқытушыларына, жалпы оқырмандарға арналған. Журналға «Казпочта», «Ернұр пресс», «Евразия Пресс», «Эврика почта» және Post.kz сайты арқылы жазылған тиімді.

Жазылу ай сайын жүргізіледі.

Мекен-жайымыз:

050036, Алматы қаласы, Мамыр-2, 13-7.

Индекс 75487

Білім кілті- Ключ знаний журналы

Құрметті оқырман қауым!

Қолдарыңызға тиіп отырған журнал мектеп, мектепке дейінгі, арнайы, жоғары оқу орындары мұғалімдері мен оқытушыларына, жалпы оқырмандарға арналған. Журналға «Казпочта», «Ернұр пресс», «Евразия Пресс», «Эврика почта» және Post.kz сайты арқылы жазылған тиімді.

Жазылу ай сайын жүргізіледі.

Мекен-жайымыз:

050036, Алматы қаласы, Мамыр-2, 13-7.

Қиын
алыңыз да,
жазылыңыз!

		Басылым индексі АБОНЕМЕНТ 75488											
Білім кілті- Ключ знаний		Комплекті саны											
2025 жылға, айлары													
кайда													
(почта индексі)		(мекен-жайы)											
кімге	(аты, жөні)												
ПВ орны		Тасымалдау карточкасы 75488 Басылым индексі											
Бағасы	Жазылу мекен- жайын өзгерту	...теңге ...теңге	...тиын ...тиын	комплекті саны									
2025 жылға, айлары													
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12		
кайда													
кайда		(почта индексі)										(мекен-жайы)	
кімге		(аты, жөні)											